

ChristenUnie

Tiel

Inleiding

ChristenUnie, partij in de samenleving

Verkiezingen gaan over mensen. Over u en over mij. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op de school, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en onze manier van samenleven.

Wij geloven dat mensen geschapen zijn door God en dat Hij ons aan elkaar gegeven heeft om samen te leven. Om een samenleving te vormen. De ChristenUnie gelooft dat het in onze samenleving om veel meer gaat dan om geld en bezit. Het gaat vooral om zinvol leven, vrijheid en veiligheid.

Wij willen geen samenleving waarin ons verteld wordt wat we moeten denken en doen, maar wij willen vrijheid om te geloven en om zelf verantwoordelijkheid te nemen. Wij willen een gemeente waar een bescheiden overheid ruimte biedt aan inwoners die maatschappelijk initiatief tonen. We willen een wereld waarin we omzien naar elkaar. Een wereld die leefbaar blijft, ook voor onze kinderen.

De ChristenUnie is een partij *van* christenen *voor* alle mensen. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Tiel. Doe met ons mee.

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dat biedt stabiliteit. Onze lokale standpunten zijn niet ad hoc opgeschreven maar gebaseerd op onze uitgangspunten. Tegelijk biedt het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om lokale zaken provinciaal of landelijk aan de orde te stellen (en andersom).

Een samenleving met toekomst

In onze samenleving zijn normen en waarden niet vanzelfsprekend meer, de aanhoudende migratie van vluchtelingen plaatst ons voor grote uitdagingen. De hervormingen van het zorgstelsel zijn ingrijpend geweest en mensen dreigen tussen wal en schip te vallen. De manier waarop we met elkaar de samenleving vorm geven, staat meer ter discussie dan ooit.

De ChristenUnie onderkent dit en vindt dat het daarom meer dan ooit belangrijk is om te geloven in een gemeente waar het niet meer gaat om 'ik' maar steeds meer om 'wij'. In een politiek van draagkracht en draagvlak.

Daarom gaan wij met dit programma van hoop de komende verkiezingen in. Een programma met plannen voor Tiel dat laat zien dat de ChristenUnie wil bouwen aan een samenleving

waarin iedereen meetelt. Wij investeren in zorg voor elkaar, in de cruciale rol van gezinnen, in een dienstbare en rechtvaardige overheid, in moreel leiderschap, in godsdienstvrijheid, in een duurzame economie en in een zorgvuldige omgang met Gods schepping.

Dit vatten we samen in onze kernboodschap.

De ChristenUnie:

- Zorgt dat iedereen meetelt
- Investeert in de toekomst van kinderen
- Komt op voor (godsdienst)vrijheid

Voorkomen is beter dan genezen

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst. Wij geloven daarom dat bijbelse uitgangspunten over hoe we met elkaar omgaan, ook in de politiek, relevant zijn voor Tiel.

De ChristenUnie-politici maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun identiteit niet bewaren voor de kerk of thuis, maar uitdelen in de maatschappij. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken gaat oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen en het sterke te reguleren, om zo vrede te stichten. De Bijbel roept ons op om *recht te doen, trouw te zijn, en nederig de weg te gaan die God van ons vraagt.* (Micha 6:8)

Deze verkiezingen willen we ingaan met de stelling: Voorkomen is beter dan genezen. Deze uitspraak gebruiken we om preventie te stellen boven ziekte maar is ook toepasbaar op wegonderhoud, (on)veiligheid, verslavingszorg en alle terreinen waar het fout kan gaan.

De ChristenUnie in Tiel vindt daarom dat preventie op alle terreinen van het gemeentelijk leven belangrijk is en dat reparatie en herstel langer duurt en ook meer geld kost.

Resultaten afgelopen jaren

Sociaal domein

- Onderzoek uitbreiding containerterminal naar Schele hoek
- Inzet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
- Mantelzorgbeleid
- Schuldhulpverlening
- Extra middelen schuldhulpverlening tbv vroegsignalering en budgetbeheer / armoedepact.
- Extra geld Huishoudelijke hulp
- Geld voor Kledingbank
- Armoedepact
- Reserve sociaal domein
- Behoud geormerkte middelen armoedebestijding voor sociaal domein
- Suggestie titel door CU overgenomen in De nota Welzijn Nieuwe Stijl, 'Op zoek naar de kracht van de samenleving'
- Samenwerking met zorgverzekeraars
- Geluksbudget
- Investeren in gezinnen

Andere beleidsvelden

- Rekenkamerfunctie blijft behouden
- Motie maaibeleid
- Sociaal ondernemen
- Omgevingswet onder aandacht raadsleden
- Kunstgras vv Wadenoijen
- Tiel FairTrade gemeente
- Operatie Steenbreek, tuin: tegel eruit, groen erin.
- Ontheffing parkeren voor mantelzorgers
- Duurzaam tankstation Industrieweg
- Nieuwe bestuurlijke termijncalender

Inhoudsopgave

Inhoud

Inleiding.....	2
ChristenUnie, partij in de samenleving.....	2
Een samenleving met toekomst.....	2
Voorkomen is beter dan genezen.....	3
Resultaten afgelopen jaren.....	4
Sociaal domein.....	4
Andere beleidsvelden.....	4
Inhoudsopgave.....	5
Hoofdstuk 1: Veiligheid.....	7
1.1 Een veilige samenleving	7
1.2: Energie, klimaat en milieu.....	10
Hoofdstuk 2: Zorg.....	14
2.1 Volksgezondheid.....	14
2.2 Zorg voor kwetsbare inwoners.....	15
2.3 Zorg voor vluchtelingen.....	18
2.4 Gezin en jeugd.....	19
2.5 Zorg voor kinderen en jongeren.....	19
2.6 Armoede en preventie.....	21
Hoofdstuk 3: Kunst, cultuur en sport.....	23
3.1 Monumentenbeleid en musea.....	23
3.3 Sportstimulering.....	24
Hoofdstuk 4: Mobiliteit.....	26

Hoofdstuk 5: Ruimtelijke en Economische ontwikkeling	28
5.1 Ruimtelijke ontwikkeling.....	28
5.2 Wonen.....	29
5.3 Toekomstige generaties.....	30
5.4 Woningcorporaties.....	31
5.5 Ruimte.....	31
5.6 Natuur.....	32
5.7 Economie.....	32
Hoofdstuk 6. Openbare ruimte.....	36
6.1 Wegen (beheer).....	36
6.2 Toekomstbestendig waterbeheer.....	36
Hoofdstuk 7: onderwijs.....	37
Hoofdstuk 8: Betrouwbare overheid.....	39
8.2 De gemeente, dat zijn we samen.....	39
8.3 Financiën.....	41
8.4 Privacy.....	42

Hoofdstuk 1: Veiligheid

1.1 Een veilige samenleving

Als inwoner van Tiel wilt u veilig kunnen leven. Helaas is dat niet vanzelfsprekend. De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden.

Elke buurt of wijk heeft een eigen aanpak nodig en inwoners moeten betrokken zijn bij het formuleren daarvan. Juist burgers, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waarin ouders met een gerust hart wonen, werken en winkelen en waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten.

Ook bij de aanpak van veiligheidsproblemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. *Hard waar het moet, zacht waar het kan, maar altijd met een hart.* De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve, op herstel gerichte, aanpak van daders.

De gemeente stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. Betrokkenheid van inwoners en organisaties is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan. In dit veiligheidsplan staan doelen en verantwoordelijkheden van de organisaties die in samenwerking een rol spelen bij veiligheid. De ChristenUnie wil dat het integraal veiligheidsplan zo tijdig door de gemeenteraad wordt vastgesteld, dat de raad invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten voor de politie. Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances. De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst.

De inwoners van de gemeente worden, als oren en ogen van de politie, actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan door de inzet van Burgernet, internet en mobiele netwerken zoals WhatsApp-groepen in de wijk.

Cameratoezicht is een prima middel, maar de ChristenUnie wil het beperkt (proportioneel) toepassen en inbedden in goede wetgeving (privacy) en in een goede cyclus van beleid, uitvoering en evaluatie. Onderdeel van de evaluatie is het mogelijke waterbedeffect.

De ChristenUnie stimuleert dat inwoners gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De mogelijkheid van het anoniem aangifte doen, biedt burgers in sommige gevallen veiligheid, maar is nog onvoldoende bekend. De ChristenUnie vraagt om meer voorlichting over deze mogelijkheid.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor burgers in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen in de wijk concreet aan te pakken.

Jongeren die in contact (dreigen te) komen met de politie kunnen worden opgevangen in een speciaal project. Dit is in Tiel begonnen als project Zohra en nu ook in de regio actief onder de naam DOORstart. De ChristenUnie wil niets liever dan dat dit project doorgang kan blijven vinden en wil hiervoor middelen ter beschikking blijven stellen.

Het "Veiligheidshuis" en ook de "Veiliger Wijkteams" biedt ruimte aan alle instanties die met criminele jongeren te maken hebben om samen te overleggen om zo deze jongeren te helpen. Het budget staat onder druk maar de ChristenUnie wil graag dit platform behouden zodat snelle signalering en vroegtijdig ingrijpen een heleboel leed kan besparen.

* WRAP-around methode

In onze gemeente zijn veel werknemers afkomstig uit andere landen. Deze arbeidsmigranten moeten op menselijke wijze worden gehuisvest, eerlijk worden betaald en behandeld. Doordat zij ver van huis zijn ligt verveling en misbruik van drank en/of drugs op de loer. De gemeente moet stimuleren dat ook deze tijdelijke Tielenaars aan activiteiten meedoen of organiseren.

- Er wordt ingezet op extra beschikbaarheid en zichtbaarheid van de wijkagent.
- Inwoners worden (eventueel per wijk) betrokken bij het opstellen van het veiligheidsplan en de prioriteiten.
- Veiliger Wijkteam en Veiligheidshuis zijn belangrijke schakels in de veiligheidsketen.
- DOORstart (Zohra) blijft actief.
- De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door politie.
- Er is een actieplan criminele jeugdbendes. Hard optreden en tegelijk perspectief bieden zijn uitgangspunten. Ouders en het onderwijs spelen een belangrijke rol.
- De kosten van vandalisme worden verhaald op ouders. De gemeente publiceert regelmatig de resultaten hiervan en de omvang van de schade ten gevolge van vandalisme door middel van een '**vandalismemeter**'.
- Betrek burgers bij veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet, en Buurtpreventie Apps.

Drugs en drank

Mensen zijn geschapen door God. Zij zijn te waardevol om in drugs, drank, gokken of prostitutie van zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijt te raken.

De ChristenUnie wil de aanwezigheid van coffeeshops en het gebruik van drugs en ~~T-
overmatig alcohol~~ actief tegengaan en streng optreden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen. De gemeente moet bij aanwezige coffeeshops actief handhaven op de landelijk vastgestelde AHOJ-GI-criteria. (Verboden om: te afficheren, harddrugs te verhandelen, overlast te veroorzaken, jeugd onder de 18 toe te laten of aan hen te verkopen, grote hoeveelheden te verhandelen en het ingezetenen criterium.) Ook moet het afstandscriterium (minimaal 250 meter tot scholen) opgenomen worden in het lokale coffeeshopbeleid en wordt hier strikt op gehandhaafd.

T: De coffeeshops in Tiel hebben een afspraak met de gemeente om overlast voor de omgeving tegen te gaan. De controle op naleving van deze afspraak is van groot belang voor de bewoners in de omgeving.

De ChristenUnie is tegen het zelf telen van wiet door gemeenten en is geen voorstander van experimenten hiermee in Tiel. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen geeft de overheid een dubbele boodschap af.

Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. Growshops worden verboden.

De gemeente moet meer doen tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van synthetische drugs. Het dumpen van drugsafval levert enorme milieuschade op en gaat gepaard met illegaliteit en criminaliteit. De ChristenUnie wil dat Tiel zich in de veiligheidsregio en provincie sterk maakt voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken.

Alcoholmisbruik

Met de Drank- en Horecawet van 2013 is de nodige ervaring opgedaan met gemeentelijke handhavingstaken. Deze handhaving vraagt om voldoende beschikbare en goed geschoolde handhavers. Wij vragen extra alertheid op de handhaving van leeftijdsgrenzen. De ChristenUnie wil dat de strijd tegen drankmisbruik gevoerd wordt samen met scholen, ouders, verslavingszorg, horeca, politie, sportverenigingen, kerken en andere betrokkenen.

T: Sluitingstijden van horeca is lokaal maatwerk. Als er maar een totaalpakket is met horeca, politie, hulpverlening en omwonenden.

- De gemeente organiseert (via de AVRI) voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet. De gemeente gebruikt hiervoor regelmatig mystery guests.
- *Happy hours* in de horeca en reclamestunts voor alcoholische dranken worden via convenanten of via de APV aan banden gelegd.
- De gemeente Tiel maakt zich in de regio/provincie sterk voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken.

Prostitutie

Prostitutie is mensenwaardig en gaat in tegen Gods bedoeling met seksualiteit. Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen zijn de schrijnende werkelijkheid achter de schone schijn. Wij willen dat de gemeente zorg draagt voor voldoende hulp- en uitstapprogramma's voor prostituees. Regelmatige prostitutiecontrole is nodig om schrijnende situaties op te sporen, te handhaven en om hulp (via een uitstapprogramma) te kunnen bieden.

Met de verschuiving van prostitutie van de clubs en bordelen naar het thuiswerken/via internet diensten aanbieden, neemt de onzichtbaarheid van de prostitutiebranche toe en daarmee ook het risico op illegaliteit, uitbuiting en mensenhandel. De ChristenUnie wil daarom nieuwe afspraken maken over preventie, opsporing, zorg en samenwerking. **(HOE GAAN WIJ DAT VORMGEVEN?)**

Voor exploitanten moet ondernemen in deze sector zo moeilijk mogelijk gemaakt worden. Daartoe komt er een one-strike-you're-out-beleid. Na de 'out' wordt een pand herbested door de raad. .

(N.B. Midden 2017 kan de **Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden in de seksbranche door de 1^e kamer aangenomen worden. Deze wet biedt extra handvatten, ook voor lokaal prostitutiebeleid. We raden u aan deze maximaal te gebruiken. Zeker de ChristenUnie punten daaruit.)

- Tiel investeert in of ondersteunt een uitstapprogramma voor prostituees (in clubs, T: op de tippelzone en zelfstandig werkend) ook als het Rijk daar geen middelen voor beschikbaar stelt.
- Wij willen een uitsterfbeeld voor bestaande seksinrichtingen en de vestiging van nieuwe voorkomen.
- De gemeente Tiel zorgt voor een veilige opvang voor slachtoffers van loverboys, pooiers en mensenhandelaren.

Mensenhandel en uitbuiting

Mensenhandel komt niet alleen in de prostitutie voor maar ook in de horeca, de agrarische sector en productiewerk in de vorm van economische uitbuiting. Alle mogelijkheden om mensenhandel en uitbuiting tegen te gaan, moet de gemeente benutten. Dat betekent dat de verschillende gemeentelijke diensten goed samenwerken en alert zijn op signalen van mensenhandel en daarbij samenwerken met de partners zoals politie en OM.

Radicalisering

Radicalisering vormt een bedreiging voor de manier waarop wij in Tiel in vrijheid en veiligheid leven. Het kan levens verwoesten, drijft families tot wanhoop en laat professionals soms verslagen achter. Radicalisering ontstaat als personen of groepen opvattingen ontwikkelen die haaks staan op de democratische rechtsorde en bereid zijn daar in de praktijk consequenties aan te verbinden.

Naast het beschermen van de samenleving, heeft de overheid ook een taak bij het beschermen van de individuele (minderjarige) burger. Aanpak van radicalisering bestaat daarom tegelijk uit het weerbaar maken van individuen tegen radicaal gedachtegoed. Vooral jongeren die op zoek zijn naar hun plek in de samenleving zijn kwetsbaar. Het is daarmee niet alleen een veiligheidsvraagstuk maar ook een maatschappelijk vraagstuk.

- In Tiel is er integraal beleid om radicalisering tegen te gaan, doorzetting van de dialoogtafels en goede contacten met relevante organisaties om dit beleid uit te voeren.

Ondermijning: verwevenheid tussen boven- en onderwereld

Gemeenten moeten zich bewust zijn van de invloed van grootschalige criminele organisaties, o.a. op de ontwikkeling van het onroerend goed in de gemeente. Criminelen gebruiken vastgoed om crimineel verkregen gelden wit te wassen. Door een oplettende houding van gemeentebesturen kunnen zij deze ontwikkelingen op het spoor komen. Bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan het gebruik van winkelpanden of horecapanden die aanwezig zijn op een manier die nauwelijks rendement kan opleveren. De ChristenUnie is er voorstander van de wet Bibob gericht en zo veel als mogelijk is, in te zetten. De gemeente werkt hierbij nauw samen met het RIEC (Regionale Informatie en Expertise Centra).

- De gemeente Tiel komt met een plan van aanpak Ondermijning ter bestrijding van verwevenheid boven- en onderwereld en daarmee aanpakken van de georganiseerde (grootschalige) criminaliteit.

1.2: Energie, klimaat en milieu

Wij hebben de taak om zorgvuldig om te gaan met de schepping. Vervuiling van de lucht, verspilling van materialen en uitputting van hulpbronnen vormen een grote bedreiging voor de leefbaarheid, veiligheid en gezondheid. De ChristenUnie zet daarom in op een snelle en volledige energietransitie binnen één generatie. Er is geen tijd te verliezen. Een schone en circulaire economie levert veel op voor ons en voor volgende generaties: een gezondere lucht, een beter klimaat en een sterkere economie. De gemeente heeft hierin een belangrijke rol.

Wij willen zo snel mogelijk de overgang maken van fossiele brandstoffen (olie, gas en kolen) naar hernieuwbare, schone energie. Energiebesparing in de industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Auto's zonder uitstoot en energieneutrale huizen worden de norm. Materialen die de Schepper ons geeft willen wij niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Wij kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in Nederland.

Energieke gemeente

Afstemming in de regio is essentieel, zodat je van elkaar kunt leren en slimme samenwerkingsverbanden kunt smeden (denk aan bijv. warmtevraag vs warmteaanbod). De gekozen technieken voor energieproductie moet passend zijn bij Tiel

Participatie

Belangrijk is dat omwonenden nauw betrokken worden als het gaat om plannen voor energieopwekking, zoals zonneparken en/of windmolens, en kunnen meeprofiten van de voordelen. Participatie zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld. Participatie kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale

samenleving tot een aandeelhouderschap van inwoners/coöperatie. Belangrijk is wel dat het participeren voor iedereen bereikbaar is (dus ook voor de kleinere portemonnee). Participatie kan hand in hand gaan met de levering van groene stroom aan inwoners/bedrijven.

Afscheid nemen van gas

Inmiddels is de aansluitplicht voor gas op woningen verdwenen. De landelijke doelstelling is dat Nederland in 2050 geen aardgas meer gebruikt. Dit betekent nogal wat voor een huiseigenaar. Gemeenten kunnen hier lokaal of regionaal op inspelen door te stimuleren dat er hiervoor arrangementen gemaakt worden. Een inwoner moet op 1 plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn eigen woning aan te passen aan de toekomst. Bij de aangeboden oplossingen zou het lokale bedrijfsleven een grote rol moeten spelen. Bij het financiële arrangement kan de gemeente een rol spelen (zo mogelijk samen met de provincie) door een revolverend fonds op te richten en daardoor andere investeerders aan te trekken.

Nieuwbouw aansluiten op gas is niet toekomstbestendig. Voor nieuwbouw zijn verschillende alternatieven beschikbaar: onder meer zijn dat warmte koudeopslag (WKO), stadswarmte en de lucht/water-warmtepomp. Deze alternatieven zijn duurzamer, en in veel gevallen op de lange termijn kosteneffectief. Daarom geldt ons uitgangspunt voor het op te stellen "warmteplan Tiel": geen gasaansluiting tenzij er écht geen reëel alternatief mogelijk is.

Zon

Het wordt tijd dat de grote lege daken van gebouwcomplexen en woningen gevuld gaan worden met zonnepanelen. De ontwikkelingen zijn zover dat rendement hoger is dan in de beginperiode van zonne-energie en er is nu meer aandacht voor inpassing in de wijk. De gemeente blijft zich inzetten voor energiecoöperaties, zodat bewoners samen met private partijen met elkaar kunnen investeren in zonne-energie.

Energieopslag: Buurtbatterij

Zodra de Salderingsregeling wordt stopgezet, wordt het voor bezitters van zonnepanelen interessant om energie op te slaan in batterijen. Momenteel worden de eerste experimenten gedaan met zogenaamde Buurtbatterijen. Dit zijn gedeelde batterijen waar je als wijk gebruik van kunt maken. De gemeente zal met de netbeheerder in gesprek gaan om te onderzoeken of en waar buurtbatterijen een waardevolle inpassing kunnen krijgen.

Energiebesparing industrie

De lokale industrie wordt uitgedaagd om met elkaar een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken brengen bedrijven elkaar tot ideeën en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt(er) te worden.

- Duurzaamheid pakt de gemeente Tiel integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen.
- In de verkeers- en vervoersplannen wordt CO₂-emissiereductie integraal opgenomen. Daarbij wordt aandacht besteed aan alternatieven voor de auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer.
- De gemeente ontwikkelt samen met de provincie een strategie om de energietransitie vorm te geven.
- De ChristenUnie stimuleert particuliere initiatieven (zoals energiecoöperaties) op het gebied van de klimaatopgave.
- Bij grootschalige energieprojecten is gewenst dat de omgeving kan participeren.
- Coöperaties rondom duurzaamheid/milieu van inwoners en/of bedrijven worden aangemoedigd.

- Een inwoner moet op 1 plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn eigen woning aan te passen aan de toekomst. Bij het financiële arrangement kan de gemeente een rol spelen door te zorgen voor een fonds waaruit geleend kan worden.
- De gemeente zorgt ervoor dat de eigen behoefte aan energie duurzaam en binnen de landsgrenzen opgewekt wordt.
- In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid volledig duurzaam en eerlijk: 100% schone energie uit Nederland en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel.
- LED-verlichting is de norm bij openbare straatverlichting.
- De ChristenUnie gaat voor een zuiniger en schoner eigen wagenpark.
- De ChristenUnie wil versneld onafhankelijk zijn van aardgas en ten minste voor 2040.
- Met woningcorporaties wordt afgesproken dat alle sociale huurwoningen in 2030 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn.
- Zonnepanelen zijn bereikbaar voor iedereen. Dit kan als zelfstandig of in coöperaties. Overleg over plaatsing van buurtbatterijen is een speerpunt.

Van afval naar grondstof

De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. Tiel zet al in op maximaal 75 kg restafval persoon per jaar. In landelijke beleidsregels is vastgelegd dat de doelstelling voor 2020 is dat nog 100 kilo restafval per persoon per jaar wordt ingezameld.

In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval daarom zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik. De ChristenUnie vindt dat er voor lastig te verwerken afvalstromen een passende oplossing moet worden geboden.

Bij bouw van nieuwe gebouwen zoals woningen, kantoren en bedrijfsruimtes wordt een materialenpaspoort verplicht. Dit helpt om bij het "slopen" van het gebouw afval te voorkomen en de vrijgekomen materialen opnieuw als grondstoffen in te zetten. (Thomas Rau)

- Het centraal (in de wijken) inleveren van restafval is een goede manier om afval te scheiden. Hierbij wel aandacht voor gezinnen (luiers), ouderen en mensen met een beperking en mensen die wonen in hoogbouw.
- Het tegengaan van zwerfafval heeft prioriteit.
- De gemeente stimuleert ook scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en zwerfafval in de omgeving te verzamelen en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk.
- Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond (scheiden van) afval, zwerfvuil en compost.
- Hergebruik via kringloopwinkels en afvalbrengrstations wordt gepromoot.
- Bij nieuwbouw en grootschalige verbouw wordt een materialenpaspoort van het gebouw verplicht.

Groene gemeente

Het is belangrijk om te weten waar ons eten vandaan komt. Daarbij is een betere verbinding tussen stad en platteland van belang. Stadslandbouw is daarom een goed idee. Het verlevendigt de stad, brengt onze voedselproductie dicht bij huis en maakt de openbare ruimte groener en leefbaarder.

In de stad is de temperatuur hoger dan daarbuiten. De studie stadsklimaat Tiel geeft verschillende mogelijkheden om het temperatuurverschil niet zo groot te laten worden.

- Voor stadslandbouw zijn de Multicultituin (Hertogenwijk) en de Stadsmoestuin de Franciscushof (tbv het inloophuis) goede voorbeelden. Andere initiatieven voor stadslandbouw ondersteunt de ChristenUnie.

- De temperatuur in de stad is hoger dan in de omgeving van de stad. De ChristenUnie zet zich ervoor in dat bij nieuwe plannen ook de aanbevelingen uit deze stadsklimaatstudie een plek krijgen en worden opgevolgd.

Hoofdstuk 2: Zorg

Waar staat de ChristenUnie voor

De ChristenUnie gelooft in een samenleving die is gebaseerd op naastenliefde.

Eén van de kenmerken van de samenleving van nu is dat bijna iedereen deel uit maakt van een of meerdere netwerken van mensen, zoals gezinnen, klassen in scholen, vriendengroepen, de straat en de buurt, sport, vrijwilligerswerk, online netwerken en sociale media. Tegelijk is er sprake van individualisme en van eenzaamheid en zijn er mensen die niet mee kunnen komen. We moeten erop gespist zijn dat in onze samenleving mensen niet langs elkaar heen gaan leven.

We hebben een periode van grote bezuinigingen en hervormingen gehad waardoor inwoners veel meer dan vroeger zelf verantwoordelijk zijn geworden voor het regelen van de eigen ondersteuning. Dit heeft geleid tot teleurstelling en zorgen. Er zijn ook mensen tussen wal en schip beland. De ChristenUnie blijft inzetten op een participatiesamenleving; het is belangrijk dat mensen elkaar als het kan helpen en voor elkaar zorgen. Tegelijk moet de gemeente zorgen voor passende ondersteuning en hulp aan mensen, die het op eigen kracht niet redden.

De ChristenUnie wil in Tiel bijdragen aan een samenleving waarin iedereen ertoe doet en meedoet.

De gemeente Tiel heeft in de afgelopen periode veel meer taken gekregen en dus een grote verantwoordelijkheid als het gaat om de zorg voor kinderen, jongeren en kwetsbare inwoners. Niet alles in dit proces is goed gegaan, maar de ChristenUnie steunt de veranderingen omdat het goed is om een samenhangend zorg- en preventieaanbod zo dicht mogelijk bij onze bewoners te organiseren.

De ChristenUnie wil de inkoop voor jeugd, Wmo en beschermd wonen integraal gaan organiseren. Dus één contract voor alle domeinen om te benadrukken dat Tiel uitgaat van de leefwereld van mensen en niet van de wettelijke kaders.

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, levensovertuiging, seksuele geaardheid, afkomst, woonsituatie, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is.

Daarnaast zoeken we naar een praktijk van zorg waarbij de zorggever zich aandachtig en toegewijd op de ander (hulpvrager) betreft, zo leert zien wat er bij die ander op het spel staat – van verlangens tot angst – en die in aansluiting dáárbij gaat begrijpen wat er in de desbetreffende situatie gedaan zou kunnen worden en wie h/zij daarbij voor de ander kan zijn. Wat gedaan kan worden, wordt dan ook gedaan. Een manier van doen, die slechts verwezenlijkt kan worden met gevoel voor subtiliteit, vakmanschap, met praktische wijsheid en liefdevolle trouw. (Andries Baart, presentie in de zorg)

2.1 Volksgezondheid

Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Door te investeren in preventie zorgen we ervoor dat mensen (langer) gezond blijven. Wij willen dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien.

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding van de (regionale) gezondheidsdienst (GGD) en daarmee voor het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg.

De levensverwachting van inwoners verschilt per wijk. De ChristenUnie maakt zich daar zorgen over en zet zich in om deze verschillen tegen te gaan.

- In alle wijken wordt er (op maat) voor jong en oud ingezet op preventie in de vorm van leefstijlverbetering.
- De gemeente Tiel start/gaat door met het project Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG).
- De gemeente stelt voor het ontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijke gezondheidsprofiel of verschillende wijkgezondheidsprofielen op. Het liefst ziet de ChristenUnie maatwerk per wijk.
- T: Initiatieven van de wijkverenigingen hierover worden door de ChristenUnie ondersteund.

2.2 Zorg voor kwetsbare inwoners

De ChristenUnie is groot voorstander van zorg die dichtbij de inwoner is georganiseerd. Zorg op een menselijke schaal en met een menselijk gezicht.

In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de kerken (diaconie) en moskeeën. Religieuze organisaties pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen, met inachtneming van de scheiding tussen kerk en staat, om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en kerken.

De komende tijd zal de gemeente vol moeten inzetten op het weghalen van de schotten tussen hulp, zorg en participatie en het voorkomen en verminderen van bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van burgers. Een keukentafelgesprek wordt een gesprek waarin de zorgvrager zelf aangeeft wat hij of zij nodig heeft, welke richting van hulpverlening wordt ingezet, wie kan helpen en ondersteunen bij het hervinden van de eigen kracht. Medewerkers die namens de gemeente gesprekken voeren met hulpvragers krijgen mandaat om toezeggingen te doen over schuldhulpverlening, indicaties voor respijtzorg, Wmo-voorzieningen en jeugdhulp. Alleen dan wordt integraal indiceren mogelijk.

- Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers of een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- Integrale afwegingen worden gemaakt zodat maar één beschikking per gezin voor zowel Wmo, jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz. nodig is.
- De aanvrager wordt, indien gewenst, actief ondersteund door een onafhankelijke adviseur bij het formuleren van een hulpvraag en bij het kiezen van de juiste oplossingen.
- Een persoonsgebonden budget (pgb) is één van de instrumenten om passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil het dat pgb-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is.
- Er is structureel overleg tussen kerken (diaconieën) en de gemeente om kerken een volwaardige plaats te geven in de sociale structuur van de stad/het dorp/de wijken. Er is ook structureel overleg tussen moskeeën en de gemeente om zo de moskeebesturen te bevestigen in de plaats die ze innemen in de sociale structuur van de stad.
- Een eigen bijdrage voor zorg/ondersteuning mag nooit leiden tot zorgmijding.
- De ChristenUnie wil meer hergebruik en delen van (zorg-)middelen.
- De gemeente werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams de aanpak van laaggeletterdheid.

- De gemeente organiseert een onafhankelijke ombudsfunctie, die kan bemiddelen tussen cliënten en gemeente.

Personen met verward gedrag

Het aantal personen met verward gedrag op straat neemt toe. Er zijn veel minder GGZ-bedden en problemen worden niet tijdig herkend en soms blijft hulp uit. De ChristenUnie wil bijsturen waar nodig. Daarbij zet de gemeente in op vernieuwende vormen van zorg. Mensen die verward gedrag vertonen horen in ieder geval niet thuis in een politiecel, ze verdienen de aandacht van omgeving en hulp. Tegelijk zal de samenleving meer oor en oog moeten krijgen voor burens die 'anders' zijn. Daarnaast moet aan deze mensen wel het juiste niveau van zorg worden geboden.

Samen met de GGZ worden afspraken gemaakt hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, hoe netwerken betrokken worden en wordt voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ.

De gemeente zet, in het kader van het hervinden van de eigen kracht, in op zelfhulpgroepen voor mensen met verward gedrag en op de beschikbaarheid van woonruimte.

De politie, de GGZ, de Spoedeisende Hulp-afdeling van het ziekenhuis en de wijkteams maken afspraken over wat te doen bij het aantreffen van mensen met verward gedrag. Voorkomen wordt dat deze mensen in een politiecel terecht komen.

We investeren in beschermd wonen en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, inloophuizen en time-out voorzieningen voor kortdurende opname.

Mantelzorgers

Dagbesteding en respijtzorg zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Daarom zet de ChristenUnie in op respijtzorg, waardering van de mantelzorger en het proactief benaderen van mensen die mantelzorger zijn geworden.

- De gemeente ontwikkelt een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtvoorziening.
- De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning.
- De gemeente ontwikkelt een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg.
- De gemeente faciliteert de coördinatie van informele zorg.

Vrijwilligers

De gemeente kent vele vrijwilligers en de ChristenUnie is trots op al het werk wat vrijwilligers verzetten. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde binnen onze samenleving. Daarom wil de gemeente vrijwilligerswerk faciliteren en niet moeilijker maken door extra regels of beperkingen. Dit geldt voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk.

- Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen.

Iedereen telt mee en doet mee

In de afgelopen periode is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, mede dankzij inspanningen van de ChristenUnie, geratificeerd. Een inclusieve samenleving is daardoor dichterbij gekomen. Maar de ChristenUnie wil verder. Mensen met een beperking moeten mee kunnen doen. Ook daarvoor wil de ChristenUnie zich vol inzetten. Om die reden wil de ChristenUnie de inclusieagenda voor Tiel voortvarend invoeren om zo werkelijke stappen te (blijven) maken naar de inclusieve samenleving.

De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners.

- De openbare ruimte en het openbaar vervoer wordt op zo'n manier ingericht dat mensen met een beperking zich thuis voelen in Tiel en zich er zelfstandig kunnen redden.
- De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen ook toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.
- De gemeente Tiel zoekt naar mogelijkheden om kinderen met een beperking te laten sporten.

Langer zelfstandig

Steeds meer mensen met een zorgvraag moeten langer thuis blijven wonen. Woningen moeten dus geschikt zijn voor ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Tiel daarin, samen met woningeigenaren en woningcoöperaties een grote verantwoordelijkheid heeft.

Niet alleen woningen maar ook de openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten. Het sluiten en centreren van voorzieningen is voor de ChristenUnie dan ook een punt van zorg en aandacht.

- Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning.
- De gemeente biedt de Blijvers-lening aan zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen.
- Er komen afspraken met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners die zware zorg nodig hebben.
- Er zijn voldoende aangepaste zorgwoningen, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond.
- De openbare ruimte moet veilig en toegankelijk zijn en ruimte bieden voor ontmoeting.

Ouderen

Ouderen betekenen veel voor onze samenleving. Ze hebben bijgedragen aan het functioneren van de samenleving zoals die nu is. Daarom verdienen ouderen aandacht en steun, juist in deze tijd. Veel ouderen functioneren prima en weten lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. Maar vaak ontstaat door lichamelijke of geestelijke klachten een verminderde mobiliteit. Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om eenzaamheid te bestrijden.

- In overleg met de wijk, diaconieën of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door zelfbeheer.
- Sport en bewegen voor ouderen wordt een speerpunt in het gemeentelijke sportbeleid.
- De ChristenUnie wil dat ouderen ouder dan 70 jaar standaard een bezoek krijgen vanuit het wijkteam/welzijnsorganisaties om (verborgen) problemen, zoals eenzaamheidsproblematiek op te sporen.
- *Zingeving* wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag (keukentafelgesprek) een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere religieuze organisaties.
- Tiel wordt een dementievriendelijke gemeente.
- De website van de gemeente is 'ouderenproof'.

- Per wijk is er een actuele sociale kaart, die ook in gedrukte vorm beschikbaar is.
- Samen met de bibliotheek wordt een cursus aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaal-vaardig te maken.

Verslaving

Mensen zijn te waardevol om zich te verliezen in verslavingen aan alcohol, roken, drugs, seks en/of gokken. De ChristenUnie wil dat preventie in het lokale gezondheidsbeleid een belangrijke plek krijgt. Niet alleen gericht op alcohol en softdrugs maar ook gameverslaving en het gebruik van synthetische drugs. De opkomst en acceptatie van het gebruik hiervan is zorgelijk. De risico's van het gebruik van pillen als XTC en MDMA zijn groot. Voorlichting op universiteiten, scholen en bij feesten moet vooral gericht zijn op preventie en pas dan op het veilig gebruik en controle ervan.

Nieuwe vestiging van casino's en gokhallen moet worden voorkomen. De gemeente zorgt voor voldoende handhaving op de naleving van wetten en vergunningen. Hierin is ook verslavingspreventie opgenomen. (zie voor meer over dit onderwerp, hst 2 Veiligheid)

Opvangvoorzieningen

De gemeente heeft de verplichting mensen die door wat voor oorzaak dan ook geen dak boven het hoofd hebben, opvang te bieden. Opvang heeft als doel te voorzien in basisbehoeften, mensen tot rust te laten komen en vervolgens te begeleiden naar noodzakelijke hulp en uiteindelijk weer naar zelfstandigheid.

- Er is voldoende en adequate opvang voor dak- en thuislozen. Niemand in Tiel slaapt buiten zijn/haar wil op straat.
- Opvang is zo kort en zo sober mogelijk; cliënten worden zo mogelijk verplicht via een hulptraject stappen te zetten om het eigen leven weer op te pakken.
- Jongeren en gezinnen in de opvang krijgen speciale aandacht.
- De gemeente zorgt voor (eventueel tijdelijke) woonvormen voor mensen met een acute woonbehoefte, bijvoorbeeld door scheiding of schulden.

Prostitutie

Prostitutie is geen gewoon beroep. Mensen zijn te waardevol om te werken in de prostitutie. Prostitutiecontrole en controle door de GGD vindt structureel plaats, ook om prostituees te kunnen benaderen om hen te bewegen met behulp van een uitstapprogramma, het werk in de prostitutie achter zich te laten. (N.B. zie voor meer over dit onderwerp, hst 2 Veiligheid)

Onder jongeren speelt sexting en grooming een steeds grotere rol. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders en scholen samen optrekken als het gaat om voorlichting, weerbaarheid en hulpverlening.

- Wijkteams/professionals volgen een training om loverboysituaties en gevallen van mensenhandel (thuisprostitutie) in de wijk te herkennen en maken afspraken met de politie over handhaving, melding en begeleiding.
- Op scholen wordt, zowel aan de ouders als aan jongeren, voorlichting gegeven over sexting, grooming en loverboys.

2.3 Zorg voor vluchtelingen

De gemeente Tiel is verantwoordelijk voor goede opvang van vluchtelingen. Mensen die huis en haard hebben verlaten moeten een veilig onderkomen krijgen. We zijn ons er van bewust dat het draagvlak hiervoor soms kwetsbaar is. Daarom willen we dat nieuwkomers zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat begint met de taal leren, maar ook dat gaat sneller en beter als nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij. De ChristenUnie pleit allereerst voor gespreide, kleinschalige opvang van vluchtelingen. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV'ers) verdienen bijzondere aandacht. Het percentage dat

voor problemen zorgt en een opleiding niet afmaakt is hoog.

De gemeente moet de taakstelling voor huisvesting van statushouders te halen, maar moet ook bewaken dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Dit kan door (tijdelijk) extra huisvesting te realiseren, en door het verbouwen van bijvoorbeeld kantoorpanden tot woningen. Gemeenten dienen hier zo nodig actief het gesprek over aan te gaan met het provinciebestuur. 'Asielzoekerwijken' of 'vluchtelingenflats' zijn absoluut onwenselijk, daarom is spreiding belangrijk.

Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk deel kunnen nemen aan (vrijwilligers)werk en participeren in verenigingen. Mogelijkheden om actief kennis te maken met en deel te nemen aan de maatschappij helpen nieuwkomers bij hun integratie. Initiatieven vanuit de samenleving die hiervoor georganiseerd worden, verdienen aanmoediging en ondersteuning. Belangrijk is tegelijk dat nieuwkomers leren dat de Nederlandse normen en waarden leidend zijn.

De ChristenUnie vindt dat iedereen recht heeft op onderdak. Dat geldt ook voor uitgeprocedeerde asielzoekers en staatlozen. Zolang de buitenschuldregeling onvoldoende werkt of landen van herkomst onvoldoende meewerken aan terugkeer mogen uitgeprocedeerden daar niet de dupe van zijn. Gemeenten moeten tenminste minimale opvang (bed, bad en brood) bieden, ook wanneer de landelijke regeling hiervoor is stopgezet.

- De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders. Indien nodig worden er extra (tijdelijke) woningen of alternatieve woonvormen gerealiseerd.
- Activiteiten vanuit de samenleving die taalvaardigheid en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd.
- Voor AMV'ers wordt er in overleg met het COA en het lokale onderwijs een voorschoolprogramma op de opvanglocatie gestart. De gemeente steunt (financieel) maatjesprojecten, omdat die bijdragen aan de kennismaking met onze waarden, cultuur en taal.
- De gemeente schakelt het bedrijfsleven in en daagt hen uit statushouders in dienst te nemen.
- De gemeente zorgt voor tenminste bed, bad en brood (en begeleiding!) voor uitgeprocedeerde asielzoekers zolang ze (nog) in Tiel (Nederland) zijn.
- Gemeentebesturen maken, in samenspraak met alle stakeholders (COA, IND, Vluchtelingenwerk, maatschappelijke organisaties, scholen, kerken en bedrijfsleven), een lokaal beleidsplan voor snelle en efficiënte integratie van nieuwkomers.

2.4 Gezin en jeugd

Kinderen en jongeren hebben de toekomst. De gemeente Tiel moet daarom inzetten op veilige gezinnen, veilige scholen en veilige buurten. De ChristenUnie wil dat kinderen die extra ondersteuning nodig hebben die zoveel mogelijk dicht bij huis en school kunnen krijgen en dat de zorg past bij de identiteit van het gezin.

2.5 Zorg voor kinderen en jongeren

Investeren in gezinnen

Het is hoog tijd om meer aandacht te besteden aan sterke en liefdevolle gezinnen. De ChristenUnie wil dat stellen met kinderen tools aangereikt krijgen om te kunnen bouwen aan hun relatie en aan het ouderschap. Zo hoort de geboortezorg niet alleen gericht zijn op de lichamelijke voorbereiding op de komst van een kindje, maar ook op de relationele voorbereiding. Onderzoek laat zien dat voorlichting en begeleiding positief werken tegen stress in de relatie. Een kind is het beste af als de ouders het samen goed hebben, daarom willen we

ouders ondersteunen door ouderschaps cursussen via consultatiebureaus aan te bieden.

In de huidige cultuur zijn de verwachtingen van relaties hoog en tegelijkertijd is trouw in relaties niet vanzelfsprekend. De afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen en verbroken relaties fors toegenomen. Voor kinderen is de echtscheiding van hun ouders vaak bijzonder ingrijpend. Steeds meer raken we hiervan doordrongen, zeker als we de verhalen horen over pijnlijke vechtscheidingen. Inzet op ondersteuning en preventie bij relatieproblemen is nodig omdat daarmee kinderen in hun kwetsbare positie worden beschermd en veel relatieleed voor ouders wordt voorkomen. Meer aandacht in de prenatale voorlichting voor psychosociale aspecten en veranderingen in de relatie als gevolg van het vader- en moederschap.

- Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)echtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in Tiel, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is.
- Ouderschaps cursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar zijn.
- Extra inzet op initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, sprekende voorbeelden zijn Home-Start en de Family Factory.

Effectieve ondersteuning

Door de jeugdzorg te decentraliseren heeft het Rijk het vertrouwen uitgesproken in gemeenten dat zij samen met de jeugdzorgaanbieders de jeugdhulp kunnen organiseren. Om de transformatie te laten slagen zal er verder ingezet gaan worden op preventie en vroegsignalering, zodat kinderen eerder worden ondersteund en geholpen. Want ouders en kinderen zijn erbij gebaat als op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht of zo zwaar als nodig is. Hiervoor is nodig dat de zorgvrager, het gezin, samen met de omgeving en professionals een plan maakt.

In het hulpverleningstraject willen we namelijk de eigen kracht en de netwerken van gezinnen inzetten en versterken.

Jeugdhulp moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die ondersteuning nodig hebben. Om snel hulp te kunnen aanbieden is het belangrijk om de zorg dichtbij plekken te organiseren waar kinderen verblijven. Dit kan door het onderwijs samen met jeugdzorg arrangementen te laten ontwikkelen of de jeugdzorg op scholen spreekuren te geven. De ChristenUnie pleit ervoor expertise in de kinderopvang of school te halen. Zo wordt ingezet op preventie en wordt voorkomen dat op termijn doorstroming naar duurdere en zwaardere vormen van zorg nodig is. Tegelijkertijd ondersteunt het de leerkracht die met zijn of haar zorgen over een kind, samen met de ouders, terecht kan bij een professional, die de zorg overneemt.

De ChristenUnie wil extra investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen om het aantal uithuisplaatsingen en opvang in instellingen terug te dringen en zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen.

- Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken en daarbij is de aanpak van één gezin, één plan, één coördinator belangrijk.
- Inkoop van jeugdhulp gebeurt niet alleen op prijs, maar vooral op kwaliteit en aansluiting bij de identiteit van de hulpvrager.
- Ouders/gezinnen worden actief gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kopen als de gemeente deze zorg niet heeft ingekocht.

- Kinderen, jongeren, ouders en scholen worden betrokken bij een integrale visie op jeugdhulp.
- Jongeren die mantelzorger zijn worden optimaal ondersteund vanuit de Wmo, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben. -
- Voor zwerfjongeren is er opvang en begeleiding en zogenaamde spookjongeren worden opgespoord.
- De gemeente biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding.
- De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders, zodat kinderen, als dat wenselijk is opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving.
- Om gezondheidsproblemen tegen te gaan en het (sociaal) welzijn te bevorderen, zorgt de gemeente ervoor dat ieder kind de mogelijkheid krijgt om te sporten.
- De krachten te bundelen van zorgprofessionals en politici om de eerste 1001 kritieke dagen van een kind zo goed mogelijk te laten verlopen.
- Voorlichting over digiveiligheid op scholen en aan ouders. Kinderen bewust en veilig leren omgaan met internet en sociale media.
- Het stimuleren en bevorderen van psychische gezondheid bij kinderen en ouders, extra inzet op het voorkomen van depressies en suïcide onder jongeren.
- De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden.

Kindermishandeling en Huiselijk geweld

Kinderen hebben het recht om veilig te zijn, om beschermd te worden tegen kindermishandeling. De gevolgen van mishandeling zijn groot. Daarom is het belangrijk dat er extra wordt ingezet op het voorkomen, signaleren en stoppen van kindermishandeling. Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet laagdrempelig bereikbaar zijn en bekend bij alle inwoners van Tiel. Voor slachtoffers van huiselijk geweld moet er passende, hulp en/of een veilige opvang zijn. Opvang het liefst op een plek waar alle hulp onder een dak geboden kan worden. De registratie bij Veilig Thuis en bij de politie moet zo zijn dat het duidelijk is welke vorm van huiselijk geweld er speelt. Zo kan er snel passende handhaving en zorg ingezet worden.

- Al bij de zwangerschap vindt er screening plaats op risicosituaties.
- Consultatiebureaus (CJG/JGZ) bieden begeleiding in het omgaan met huilgedrag van baby's.
- De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, verloskundige, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis.

2.6 Armoede en preventie

Ook in Nederland is er sprake van armoede. In Nederland leven ruim 400.000 kinderen in armoede. Veelzeggend is dat 60 procent van deze arme kinderen, werkende ouders heeft. De ChristenUnie wil armoede bestrijden. Armoede leidt vaak tot sociale problemen, slechtere schoolprestaties en armoede levert veel stress op.

Omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen moet maximaal worden ingezet op preventie en vroegsignalering. Gezinnen met kinderen verdienen hierbij extra aandacht. Een vicieuze cirkel van achterstand, waarbij armoede van generatie op generatie over gaat moet zoveel mogelijk worden doorbroken.

- Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budgetbeheer aangeboden worden op ontmoetingsplekken in de wijken.
- De gemeente spreekt met woningcorporaties en energieleveranciers af dat betalingsachterstanden tijdig worden gemeld en er pas tot (dreigen met) afsluiting of

huisuitzetting wordt overgegaan nadat eerst actief hulp is aangeboden, zeker bij gezinnen met kinderen.

- De gemeente kijkt ook kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser.
- De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen wordt zo laagdrempelig mogelijk gemaakt.
- O.a. scholen en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het (sociaal) wijkteam.
- Compensatieregeling voor chronisch zieken en mensen met een beperking.
- De collectieve zorgverzekering blijft beschikbaar voor minima.
- Bij regelingen voor minima moet de gemeente rekening houden met de groep die qua inkomen net boven de bijstandsnorm zit.
- Eén schuldenaar, één regisseur.

Schulden

Om te voorkomen dat voor zowel mensen zelf, als ook schuldeisers en samenleving de gevolgen van schulden zich in rap tempo opstapelen moet de gemeente snelle en toegankelijke schuldhulpverlening bieden. Ingewikkelde bureaucratie moet zoveel mogelijk worden vermeden.

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast.

Wachttijden moeten zoveel mogelijk worden beperkt en als een schuldhulptraject start moeten schuldeisers zo snel mogelijk worden geïnformeerd. Om een eventuele wachttijd te benutten moet bij het bij de eerste melding gebruikelijk zijn ook andere beschikbare partners in te schakelen. Vrijwilligersorganisaties moeten hierbij ook op steun van de gemeente kunnen rekenen. Dat kan zijn financieel, maar ook in praktische zin, in de aansturing of in kennisoverdracht. En hoewel wij het liefst een samenleving zouden zien waarin voedselbanken niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het kostbare werk dat zij doen. Ook zij mogen op onze steun rekenen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoersmiddel.

- Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kunnen.
- Wachttijden worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als Schuldhulpmaatje, maatschappelijk werk, de Voedselbank of de diaconie.
- De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan.
- Bij dakloosheid door huurschuld wordt gewerkt aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. Corporaties mogen zich niet als preferente schuldeiser opstellen. Gezinnen met kinderen die te maken hebben met (dreigende) dakloosheid komen in aanmerking voor urgentie.
- In sommige gevallen moet het mogelijk zijn om schulden af te lossen door maatschappelijke inzet.

Hoofdstuk 3: Kunst, cultuur en sport

Waar staat de ChristenUnie voor?

Cultuur vormt de ziel van de stad of het dorp. In cultuur wordt de historie van de gemeente en de manier van samenleven van mensen weerspiegeld. In de cultuursector werken professionals en amateurs samen aan het mooier maken van onze samenleving. In cultuur vinden mensen ontspanning en betekenis. Cultuur draagt bij aan een juiste balans tussen in- en ontspanning. De ChristenUnie ziet meerwaarde van groepen mensen die gezamenlijk hun vrije tijd besteden en zet daarom in op het ondersteunen van verenigingen rondom cultuur. Daarbij vindt de ChristenUnie het belangrijk dat kinderen zich leren uitdrukken in muziek, dans en creativiteit. Dat draagt bij aan de individuele ontwikkeling van kinderen en jongeren en daarmee aan een krachtige en creatieve samenleving. De inzet van de gemeente is gericht op het stimuleren van deelname, kennismaking en aansluiting van cultuur op het onderwijs aan kinderen en jongeren.

De ChristenUnie pleit voor cultuur en sport in de breedte; bereikbaar en betaalbaar voor iedereen.

- Kinderen uit gezinnen in armoede in Tiel kunnen (bijvoorbeeld met behulp van een minimapas) korting krijgen of gratis deelnemen aan muzieklessen en/of sport. De gemeente heeft hier passend beleid voor.
- Evenementen in Tiel moeten veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk maar ook komen er heldere (subsidie-) afspraken over afval/duurzaamheid, geluid en volksgezondheid (drank/drugs).
- De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen.

3.1 Monumentenbeleid en musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale en regionale geschiedenis vindt zorgvuldig plaats. Eventueel wordt hiervoor ondersteuning gegeven aan musea en archieven. Musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren. Het biedt ook kansen om mensen te (re)activeren. Wellicht kan de regio een rol spelen bij de bekostiging of kunnen derde (particuliere) partijen worden aangetrokken.

- Kerken zijn als religieus erfgoed vaak beeldbepalend en drager van onze culturele identiteit. De komende jaren zullen meer kerkgebouwen hun functie verliezen. Ze komen leeg te staan of kampen met achterstallig onderhoud. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat dat hier lokaal zicht op is. Vooral ook om kansen voor herbestemming niet te missen en samen met de provincie op tijd in te zetten op behoud van het religieus erfgoed.
- De gemeente ontwikkelt samen met de provincie een visie over de toekomst van leegstaande/monumentale kerkgebouwen in Tiel.
- De ChristenUnie is geen voorstander van een 'automatische' 1% norm van de bouwsom om deze voor kunst te bestemmen. Particuliere initiatieven hebben de voorkeur.
- Blijvende aandacht voor recente opgravingen (Romeinse tijd op Medel/Vikingen/Bataven in Passewaaij)
- De Bibliotheek is van belang voor het leesonderwijs aan onze kinderen, het bestrijden van laaggeletterdheid en bieden alle inwoners leesplezier en toegang tot informatie (ook digitaal). Samenwerking met scholen verdient blijvende aandacht. Er kunnen ook

creatieve, alternatieve haal- en brengsystemen worden ontwikkeld ter versterking of vervanging van het huidige bibliotheekwerk.

3.2 Accommodatie (gebouwen en sportvelden)

Beleid op de gebieden sport, cultuur en recreatie richt zich vooral op stimulering van deelname, ondersteuning en faciliteren van verenigingen en initiatieven. Er moet sprake zijn van een gedegen voorzieningen- en accommodatiebeleid. Daarbij zet de ChristenUnie in op toegankelijkheid en bereikbaarheid. Zowel financieel als praktisch.

De focus van de gemeente dient te liggen op de breedtesport en amateurverenigingen, en niet op de topsport en geprofessionaliseerde instellingen. De gemeente moet goed in beeld hebben wat de behoeften zijn aan voorzieningen op het gebied van sport en daar een (financiële) meerjarenplanning voor maken. Accommodaties zijn kostbaar en het is van belang dat verenigingen in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud.

- In het accommodatiebeleid van de gemeente wordt getracht alle verenigingen op een passende en eerlijke maar ook financieel gedegen wijze te bedienen.
- Gebouwen worden zo veel mogelijk multifunctioneel benut, enerzijds om het gebruik te optimaliseren, anderzijds om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, sportverenigingen, kinderopvang, peuterspeelzalen, bibliotheken, muziekscholen, zorginstellingen, etc. te benutten en samenwerking te versterken.
- Stem accommodatiebeleid af met omliggende gemeenten om na te gaan waar je elkaar kunt versterken en waar je elkaar niet moet beconcurreren.

De ChristenUnie wil dat de exploitatielasten van accommodaties naar beneden gaan door in te zetten op lagere energielasten door het verduurzamen van gebouwen en lichtinstallaties. Bij nieuwe aanbestedingen willen wij dit nadrukkelijk betrekken in de bouwplannen en bij groot onderhoud hiervoor advies inwinnen. Dit stimuleert tevens de werkgelegenheid.

Het zwembad in Tiel is "oud" en wordt opnieuw gebouwd. Het uitgangspunt voor de ChristenUnie is dat we voor alle doelgroepen en recreatie een aantrekkelijk zwembad in Tiel hebben.

Nederland is een waterrijk land – geef vluchtelingen als onderdeel van de inburgering zwemles voor ouders en kinderen.

3.3 Sportstimulering

Sporten is niet alleen gezond en leuk maar sport bindt ook samen. Sportstimulering en specifiek het betrekken van minima, ouderen, mensen met een beperking en mogelijk andere doelgroepen is daarom een speerpunt. De ChristenUnie pleit voor open clubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein.

Het creëren of uitbreiden van fiets-, vaar-, wandel-, nordic walking en/of hardlooproutes is een doeltreffende en kostenvriendelijke manier om zowel bebouwde als natuurlijke omgeving voor recreatie en beweging toegankelijk te maken. Zeker als dit in regionaal verband uitgewerkt wordt. Aanleg van vaar- en kanoroutes kan (mede) gefinancierd worden door private partijen.

- Bij de aanleg van woonwijken wordt uitgegaan van de mogelijkheid tot 'ommetjes'. Hierbij kunnen natuurorganisaties uit de eigen gemeente behulpzaam zijn.
- In het beleid van de gemeente wordt ruim aandacht geschonken aan voorlichting aan minima zodat regelingen optimaal benut worden om sport- en cultuurdeelname mogelijk te maken (bijvoorbeeld jeugdsportfonds en participatiefonds).
- In regioverband wordt onderzocht hoe met kleine inspanningen knelpunten in de recreatieve structuren kunnen worden weggenomen en nieuwe routes kunnen worden ontgonnen.

- Wijken krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor publieke fitnessapparaten.
- Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd. Een alcoholconvenant tussen de gemeente en sportverenigingen kan hier een mooi instrument voor zijn.
- In elke wijk komt een buurtsportcoach om de verbinding tussen sport, onderwijs en zorg te bevorderen.
- Elk kind in Tiel heeft aan het einde van de basisschoolleeftijd het zwem-ABC.

Hoofdstuk 4: Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar en is nodig voor een sterke economie. Mobiliteit is in ontwikkeling vanwege digitale innovatie in het verkeer, de financiële houdbaarheid van het huidige openbaar vervoer, de opkomst van elektrische vervoersmiddelen (fiets en auto) en het nog steeds groeiende aantal auto's op de weg. De mobiliteit mag steeds minder negatieve impact hebben op de kwaliteit van onze leefomgeving en de leefbaarheid. Om die reden is de ChristenUnie voorstander van het weren van vervuilende auto's (en scooters) op wegen met een hoge luchtvervuiling. Bijvoorbeeld door het instellen van een milieuzone.

Fiets

De ChristenUnie wil een ambitieuze fietsagenda voor Tiel.

- In de gemeente wordt een lokale fietsagenda ontwikkeld vanwege het toenemende belang van het (elektrische) fietsverkeer. Belangrijke thema's in deze agenda zijn: Route, veiligheid, (bewaakt) parkeren en elektrisch fietsen.
- Oplaadpunten voor elektrische fietsen.

Openbaar vervoer

- Bij de transformatie van het openbaar vervoer naar publiek vervoer vindt de ChristenUnie de bereikbaarheid van de (kleine) kernen een belangrijk punt. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het leerlingenvervoer. De ChristenUnie vindt dat de gemeente en haar inwoners betrokken moeten worden bij de te maken keuzes.
- Bushaltes zijn toegankelijk voor ouderen en gehandicapten.
- Bij aanbesteding OV zet Tiel in op schone bussen.
- Een busverbinding ziekenhuis - Passewaaij
- Waar mogelijk worden combinaties met het doelgroepenvervoer gezocht (bijvoorbeeld VERSIS regiotaxi's, scholierenvervoer, wmo-vervoer).
- OV fietsverhuur op alle OV-knooppunten.
- Sociale veiligheid in de omgeving van haltes, stations en parkeerplaatsen wordt bevorderd.
- Er wordt zo mogelijk aangesloten bij digitale platforms die privaat- en publiek vervoer verbinden.

Parkeren

- Parkeergeld wordt gestort in het parkeergefonds dat alleen wordt aangewend om de kwaliteit van de parkeergelegenheid en de omgeving, de toeleidende wegen en omliggende fietspaden te bevorderen.
- Bij het onderhouden van de parkeergarage is (sociale) veiligheid een belangrijk item.
- Er komen voldoende/meer laadpunten voor elektrische vervoersmiddelen.
- Invoeren van betaald parkeren in woonwijken gebeurt alleen bij voldoende draagvlak van bewoners.

Verkeersveiligheid

- Er vindt een goede registratie van ongevallen plaats, zodat de zogenaamde 'black spots' in beeld komen.
- Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Waar andere gebruikers het fietspad niet gebruiken en de verkeersveiligheid niet in geding is, worden deze paaltjes verwijderd.
- Snel en langzaam verkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden.
- Landbouwverkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden van fietsverkeer.
- Grotere vrachtwagens worden bij voorkeur geweerd uit het centrum.

- De gemeente Tiel geeft in haar verkeersbeleid voorrang aan kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals voetgangers en fietsen.
- De gemeente Tiel werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen, bijvoorbeeld op de scholen en bij instellingen. De gemeente stimuleert dat scholen zich inzetten voor het verkeersveiligheidslabel. (www.verkeersveiligheidslabel.nl)

Hoofdstuk 5: Ruimtelijke en Economische ontwikkeling

5.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Waar staat de ChristenUnie voor?

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen. Helaas telt Tiel momenteel 7.7%¹ werklozen en is het voor hen moeilijk om aan een baan te komen. Er zijn daarnaast teveel mensen die ondanks een baan dicht bij of onder de armoedegrens leven.

We leven in één van de rijkste landen ter wereld maar ook in Nederland is armoede en lukt het niet iedereen het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand in Tiel aan zijn of haar lot mag worden overgelaten.

Dit vraagt niet alleen om een goede manier van omgaan met de sociale zekerheid maar vooral om het scheppen van randvoorwaarden waarbinnen mensen zelf aan perspectief kunnen werken. De ChristenUnie zet zich in voor positief bijstandsbeleid.

Aan het werk

De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn.

Tiel heeft de hoogste trede in de Prestatieladder Sociaal Ondernemen (PSO) behaald. De ChristenUnie wil dat dit de komende jaren op dit niveau blijft.

Voor mensen met beperkingen moet het vanzelfsprekend zijn dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten, of dat nou betaald, of via vrijwilligerswerk is. De gemeente geeft hier zelf het goede voorbeeld in en stimuleert bedrijven hier ook actief in. Misbruik van 'gratis werk' (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen moet worden aangepakt. Re-integratietrajecten die de kansen op betaald werk aantoonbaar verhogen moeten juist worden gestimuleerd.

De ChristenUnie vindt het belangrijk te benadrukken dat mensen meer zijn dan alleen hun verdienvermogen. Vrijwilligerswerk of op een andere manier participeren in de samenleving kan, zeker voor het welbevinden van iemand, heel waardevol zijn. Daarnaast is vrijwilligerswerk ook mogelijk een opstap naar een betaalde betrekking. De maatschappij kan niet meer functioneren zonder de vele vrijwilligers die zich overal inzetten.

Met de Participatiewet is de rol van het SW-bedrijf veranderd, wel zijn gemeenten nog verplicht beschut werk te bieden. De ChristenUnie is voor een coöperatieve samenwerking tussen de "Werkzaak" en werkgevers.

Voor nieuwkomers is het voor een goede integratie van belang dat zij snel aan de slag kunnen. Ook hier geldt: hoe eerder, hoe beter. Aan vluchtelingen/statushouders wordt maatwerk geboden om een opleiding te volgen, een leerwerktraject te doen of stage te lopen.

- De gemeente neemt, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid voor voldoende participatiebanen.
- De gemeente zoekt in samenwerking met het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken.
- Als de gemeente helpt, mag een tegenprestatie worden verwacht. Daarbij is het belangrijk dat zoveel mogelijk wordt ingezet op de eigen kennis en talenten van mensen.
- Ondernemers en bedrijven die aantoonbaar succesvolle (re)integratie-trajecten (leerwerktrajecten) bieden worden beloond.

¹ Gemeente Tiel, Programmabegroting 2018

- Omdat het belangrijk is dat mensen gaan bewegen en eventueel een taak op zich nemen, krijgen sportverenigingen een rol bij integratie.
- De gemeente moet stoppen met de focus op alleen het verdienvermogen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- De gemeente zet zich extra in om mensen met psychische klachten aan het (vrijwilligers-)werk te krijgen.
- In Tiel komt er maximale ruimte voor alternatieve re-integratietrajecten, Bijvoorbeeld door het instellen van regelluwe zones en door het mogelijk te maken een eigen bedrijfje of onderneming te starten met behoud van uitkering.

5.2 Wonen

Waar staat de ChristenUnie voor?

Een goed en betaalbaar huis in een prettige wijk, dat is voor ons allemaal belangrijk. De beschikbaarheid van de juiste woningen is helaas niet vanzelfsprekend. Er zijn lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, duur betaalde woningen staan onder water en de behoefte aan betaalbare huurwoningen in de vrije sector is groot. De ChristenUnie wil dat de gemeente met toekomstgericht woningbeleid de woningmarkt stimuleert, zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende passende huurwoningen zijn en er ruimte is voor particuliere (nieuw)bouw.

De Christenunie is van mening dat in de gemeente Tiel een aantal woningen beschikbaar moet komen voor mensen met een acuut huisvestingsprobleem. Deze huizen kunnen voor een periode van maximaal 6 maanden worden bewoond door mensen die na echtscheiding, acute ernstige gezondheidsklachten, schulden of andere oorzaken per direct een woning nodig hebben. Vanuit deze woning kan worden gezocht naar een permanente oplossing. (in het jargon heet dit een short stay woning)

Het woonbeleid van de gemeente Tiel moet gebaseerd zijn op de actuele vraag én op toekomstige ontwikkelingen. In de gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Naast woningcorporaties, krijgen ook wijkraden en huurdersverenigingen, wat de ChristenUnie betreft, een prominente rol bij het opstellen van deze visie.

De woongebieden worden door goede wegen ontsloten. De uitbreiding van Passewaaij met de voorziene buurten 9, 10 en 11 (en 11+) wordt verder voorbereid. Hierbij hoort het oorspronkelijke plan om de rondweg Passewaaij te voleinden. De rondweg gaat buiten de nieuwe buurten om.

Er komt een nieuwe ontsluitingweg van de wijk Passewaaij. De variant waarbij deze ook aansluit op de rotonde "de tol" bij de Notarisappel is geen alternatief. Er moet een nieuw aansluitingspunt worden gevonden aan de westkant van de wijk. Een nieuwe provinciale weg van Tiel naar Geldermalsen kan in de plannen worden meegenomen.

- De gemeente Tiel ontwikkelt een visie op particuliere huur.
- Door middel van de woonvisie met ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen voert de gemeente een integraal en duurzaam woonbeleid. Levensloopbestendige woningen zijn de norm.
- Tiel bouwt zoveel mogelijk levensloopbestendige woningen en wijken, ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving worden zoveel mogelijk weggenomen. Renovaties worden door woningcorporaties aangegrepen om woningen levensloopbestendig en duurzaam te maken.

- Het eerder genoemde materialenpaspoort van gebouwen is verplicht bij nieuwbouw, herbouw of grote verbouw.
- Ouderen in een koopwoning kunnen gebruik maken van een blijverslening om de woning aan te passen zodat ze er, ondanks toenemende lichamelijke beperkingen, kunnen blijven wonen.
- Woningen worden duurzaam gebouwd en de gemeente zet in op verduurzaming van bestaande woningen. (nul-op-de-meter)
- Tiel biedt starters de mogelijkheid gebruik te maken van de starterslening en het starterscontract. Dit zijn goede instrumenten om (door)starters op de woningmarkt net dat zetje te geven om wel een woning te kunnen kopen en zo de doorstroming te bevorderen op de huizenmarkt.
- De duurzaamheidslening is in Tiel beschikbaar.
- Er wordt regionaal samengewerkt tussen gemeenten als het gaat om wachtlijstbeheer, nieuwbouw en studentenhuisvesting.
- Het succes van de Batouwe wordt voortgezet met het bouwen van soortgelijke meerlaagse wooneenheden. Het RioVahstalterrein is hier in eerste instantie het meest geschikt voor.
- Er wordt actief op toegezien dat ook tijdelijke huisvesting van seizoensarbeiders voldoet aan de regelgeving.
- De gemeente Tiel zal met de aanleg van Passewaaij buurten 9, 10 en 11 beginnen.
 - Een gedeelte is welstandsvrij; Op dit welstandsvrije deel van wordt een deel gereserveerd voor "tiny houses". (<http://www.tinyhousenederland.nl/>)
 - De rondweg wordt om de buurten 9 – 11 aangelegd
 - Een nieuwe ontsluitingweg aan de westkant van de wijk aan het nieuwe deel van de rondweg.
- Er zijn een aantal woningen in Tiel beschikbaar voor mensen met een acuut huisvestingsprobleem.

5.3 Toekomstige generaties

Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke rol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen (krimp en/of groei) maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente Tiel zal duidelijke keuzes moeten maken. Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar burgers bij betrokken moeten worden, want het gaat tenslotte over de kwaliteit van de eigen leefomgeving.

Structurele versterking van de (wijk)economie en bereikbare voorzieningen houden krimpregio's leefbaar. Ook is het belangrijk dat de infrastructuur op orde is, zoals publiek vervoer en snel internet.

De ChristenUnie wil de transformatie van kantoorgebouwen naar woningen krachtig bevorderen. Daarbij wordt voorkomen dat gemeenten de verliesposten krijgen van de projectontwikkelaars. De gemeente heeft vooral een rol in wijziging van bestemmingsplannen (het omgevingsplan).

- Leegstaand gemeentevastgoed wordt in samenspraak met de gemeente beschikbaar gesteld als startup co-working spaces die met behulp van collectieve huurovereenkomsten aantrekkelijk zijn voor startups om te gebruiken.
- De gemeente ontwikkelt een plan van aanpak 'asbestsanering' zodat alle daken in Tiel voor 2024 asbestvrij zijn. Hiervoor wordt samenwerking met de Provincie gezocht.

- De gemeente Tiel zal, binnen de mogelijkheden van de wet, zoveel mogelijk medewerking verlenen aan het ombouwen van kantoorgebouwen naar woningen.

5.4 Woningcorporaties

De ChristenUnie wil dat de gemeente Tiel woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar vraagt daarbij wel duidelijke kaders via een gemeentelijke woonvisie. In deze woonvisie moet aandacht zijn voor ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen. De komende raadsperiode moet er een plan zijn hoe de bestaande woningvoorraad volledig verduurzaamd wordt. Tegelijkertijd is het goed als corporaties van de keuzes die zij maken nadrukkelijker verantwoording afleggen aan de lokale samenleving (via hun bewoners, via de gemeentelijke aansturing).

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen. Woningcorporaties spelen ook een rol op de koopmarkt. De ChristenUnie zet in op toename van 'sociale koop'. Het is goed dat er steeds meer goedkope koopwoningen komen, waarbij woningcorporaties via Verenigingen van Eigenaren medeverantwoordelijk blijven voor het beheer en de woningen uiteindelijk ook weer terugkopen. Dit helpt de kloof tussen huren en kopen dichten. Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid, op het niveau van de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners in Tiel.

- De gemeente besteedt in de prestatiecontracten met de woningcorporaties aandacht aan de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen, de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector.
- De gemeente Tiel stelt met de woningcorporaties doelen op gericht op het verbeteren van de energieuishouding van woningen.
- In de woonvisie komen duidelijke afspraken met de corporaties te staan over de volledige verduurzaming van de woningvoorraad.

5.5 Ruimte

De openbare ruimte is van ons allemaal. Vanouds beheert de gemeente de ruimte, maar dat kan ook heel goed door bewoners gedaan worden. Als de bewoners het zelf doen, wordt de kwaliteit van het groen hoger en de wijk leuker: de wijk wordt beter onderhouden en het versterkt de sociale samenhang.

Iedereen wenst een leefomgeving waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Maar daarvoor moet je wel goede afspraken met elkaar maken. Inwoners, ondernemers en overheden worstelen met het huidige omgevingsrecht: het is te complex en versnipperd. Daarom komt er per 2021 een nieuwe wet: de Omgevingswet. Doel van deze wet is het eenvoudiger maken van regels en meer ruimte bieden voor participatie. De nieuwe wet moet de bestaande wetten vervangen en zorgen voor een integrale én gebiedsgerichte benadering. De overgang naar de Omgevingswet is een enorme operatie die niet alleen het ruimtelijke domein aangaat maar ook het sociale en gezondheidsdomein.

De energietransitie gaat een grote impact hebben op onze ruimtelijke inrichting. In het duurzame tijdperk gaan we allemaal wat merken van energieopwekking. De ChristenUnie wil kortom meer ruimte voor ruimte op de politieke agenda. Inrichting van de ruimte moet aansluiten bij het eigen karakter van landschappen, dorpen en steden. Daarom is het belangrijk dat ruimtelijke beslissingen zo lokaal mogelijk worden genomen, met veel aandacht voor participatie van burgers, bedrijven en belangenorganisaties.

- Optimaal voorbereiden op nieuwe Omgevingswet. De gemeente anticipeert op de invoering van de nieuwe Omgevingswet door het bestuurlijk ambitieniveau te bepalen en te investeren in scholing van ambtenaren en raadsleden.
- De gemeente wijst deelgebieden aan waar ervaring opgedaan wordt met het werken onder de nieuwe Omgevingswet.
- Bij de voorbereidingen op de Omgevingswet werkt de gemeente nauw samen met de Provincie en de Waterschappen.
- Door middel van een (beeld)kwaliteitsplan kan een gemeente samen met haar inwoners afspraken maken over de openbare ruimte.
- De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer te onderhouden.
- Open landschappen behouden, versnippering voorkomen. Open landschappen mogen niet steeds kleiner worden. Verrommeling, versnippering en opdringerige zichtlocaties langs wegen tegengaan.
- Ruimte voor energie. Onderdeel van het nationale plan energietransitie is ook een samenhangende visie op de ruimte voor duurzame energieopwekking. Geen wildgroei, maar zorgvuldige planning met participatie van onderop. De gemeente formuleert daarom in de komende periode haar eigen visie op het energielandschap in Tiel.
- Recreatiegebieden in en om de stad, investeringen in wandel- en fietsgebieden.
- De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud belangrijk. Het wegwerken van de onderhoudsachterstand van bruggen en viaducten heeft prioriteit.

5.6 Natuur

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving.

- Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen.
- Geen bezuiniging op natuur- en milieu-educatie.
- De ChristenUnie pleit voor een revolverend landschapsfonds: Een landschapsfonds waaruit geleend kan worden om de ontwikkeling van landschapsplannen financieel te ondersteunen.
- De ChristenUnie wil dat natuur zo 'beleefbaar' en toegankelijk mogelijk wordt door aanleg en onderhoud van goede wandel- fiets- en beleefpaden.
- Samenwerking tussen provincie, gemeente, waterschappen, agrarische sector, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en land- en tuinbouworganisaties wordt gestimuleerd.

5.7 Economie

Waar staat de ChristenUnie voor?

De lokale overheid speelt, samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie. Een sterke economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De economie draait niet alleen om groei en consumeren, maar ook om de kwaliteit van leven. Een economie is volgens de ChristenUnie pas gezond als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt, er coöperatieve relaties ontstaan, als werken en vrije tijd in balans zijn, als groei groen is en grenzen kent.

- Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. De ChristenUnie komt op voor ondernemers.

- De ChristenUnie in Tiel wil blijven investeren in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid. Ook digitaal.
- De gemeente moet goede voorwaarden scheppen om lokaal en regionaal en (maatschappelijk) verantwoord ondernemerschap te stimuleren. Zij stelt zich op als een partner voor ondernemers.
- Alle inzet is gericht op het aantrekken van duurzame werkgelegenheid.
- Tiel zet zich in voor goede samenwerking tussen de gemeente en de provincie en omliggende gemeenten als het gaat om het aantrekken van werkgelegenheid.
- Sociale ondernemers krijgen een grotere kans bij aanbestedingen en overheidsinkoop. Bij alle aanbestedingen is social return een voorwaarde.
- Voor ondernemers wordt één (digitaal) loket geopend waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Dit loket sluit aan bij het provinciale loket.
- Het MKB moet eerlijk toegang krijgen tot gemeentelijke aanbestedingen.
- ZZP-ers worden begeleid en praktisch ondersteund, bijvoorbeeld door de beschikbaarheid van goed en snel internet voor de hele gemeente te bevorderen, één gemeentelijk aanspreekpunt voor ondernemers en flex-plekken in het stadhuis open te stellen voor start-ups.
- Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte zorgt de gemeente ervoor dat ondernemers nauw worden betrokken bij de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente ondernemers niet frustreert, maar motiveert door alle ondernemers binnen 30 dagen te betalen.
- De inkoop van de gemeente dient zoveel mogelijk lokaal en/of regionaal te gebeuren.

ZZP-ers

Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn, bijvoorbeeld als zelfstandige zonder personeel (ZZP-er). Soms verdienen zij minder dan nodig is om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. De gemeente moet wat de ChristenUnie betreft actief gebruik maken van de wettelijke mogelijkheden om hen zo nodig te ondersteunen. Het voeren van een bedrijf aan huis moet voor een kleine zelfstandige niet onnodig moeilijk worden gemaakt. De gemeente kan randvoorwaarden, zoals een goede infrastructuur, bevorderen.

ZZP-ers worden begeleid en praktisch ondersteund, bijvoorbeeld door de beschikbaarheid van goed en snel internet voor de hele gemeente te bevorderen, één gemeentelijk aanspreekpunt voor ondernemers en flex-plekken in het stadhuis open te stellen voor start-ups.

Duurzame Bedrijventerreinen

De ChristenUnie zet zich in voor de samenwerking tussen ondernemers op de bedrijventerreinen, bijvoorbeeld door het instellen van een zgn. ondernemersfonds/parkmanagement om het gebied up-to-date te houden en verduurzaming te stimuleren.

Bedrijventerreinen in Tiel hebben goede faciliteiten (parkmanagement/gezamenlijke parkeeroplossingen) en zijn digitaal goed bereikbaar (glasvezel). Bedrijfsterreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal. Bedrijventerreinen zijn optimaal ontsloten voor openbaar vervoer en fietsverkeer. Geen nieuwe bedrijventerreinen, als er geen duurzame oplossing is voor leegstand op oude bedrijventerreinen

Bloeiende binnensteden

De detailhandel verandert van aard en structuur. Hierop moet worden ingespeeld, waarbij

aandacht geldt voor de leefbaarheid van de kernen en voor sociale veiligheid van winkelstraten (wonen boven winkels).

- Om het winkelgebied in Tiel meer te concentreren worden winkelbestemmingen gewijzigd in woonbestemmingen.
- Er komen geen winkelcentra in het buitengebied (grootschalige winkels/ outletcentra), om een levensvatbare middenstand overeind te houden.
- Door een (gezamenlijke) aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd.
- Bij structurele leegstand in de aanloopstraten de mogelijkheid onderzoeken om winkels naar woningen om te bouwen.

Recreatie en toerisme

Samen met recreatie- en toeristische ondernemers wordt een plan opgesteld waarin verblijfsrecreatie in en rond Tiel wordt gestimuleerd.

- Naast de ontsluiting van toeristische trekpleisters wordt ingezet op een optimale ontsluiting van fietsverbindingen, voor zowel het recreatie als het woon-werk verkeer.
- Inzet op gebiedspromotie (stad, dorp of gebied), samen met inwoners en lokale ondernemers.

Koopzondag

Elke gemeente mag volgens de wet zelf bepalen hoeveel koopzondagen er zijn. Wij zien dat als een ongewenste stap richting een 24-uurs economie. Zo'n economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag de daarvoor aangewezen dag. God geeft ons niet voor niets zes dagen om te werken en een zevende dag om te rusten.

We zien daarnaast dat door de toename van koopzondagen veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen en soms zelfs door eigenaren van winkelcentra worden gedwongen hun winkel op zondag open te stellen. Ook is er vaak sprake van dwang om op zondag te werken via de macht van grote winkelketens.

- De verruiming van zondagsopenstelling van winkels wordt zoveel mogelijk beperkt.
- Geen verplichte zondagsopenstelling: ondernemers mogen niet contractueel gedwongen worden om op zondag hun winkel te openen.

Gezonde agrarische sector

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Boeren en tuinders werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. De ChristenUnie is trots op onze agrarische sector en heeft hart voor boeren en tuinders. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is innovatief, gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie en produceert in balans met dier en leefomgeving. Jonge boeren en tuinders verdienen een goede toekomst.

- Om verloedering tegen te gaan, ontwikkelt de gemeente beleid voor Vrijkomende Agrarische gebouwen (VAB). Bijvoorbeeld door het inrichten van een sloopbank.
- De ChristenUnie vindt dat landbouwbedrijven zich primair moeten richten op de agrarische sector, op het in stand houden van het agrarisch gebied. Ondergeschikt daaraan krijgen landbouwbedrijven ruimhartig de mogelijkheid nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme etc.

- Agrarische ondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- Boeren krijgen een adequate vergoeding voor natuur- en landschapsbeheer en weidevogelbeheer.
- De gemeente Tiel heeft beleid op het gebied dierenwelzijn.

Hoofdstuk 6. Openbare ruimte

6.1 Wegen (beheer)

Een weg is te gebruiken waarvoor die bedoeld is. Deze is goed onderhouden en toegankelijk. De normen voor onderhoud worden nageleefd.

Onderhoud aan rioleringen worden in de lange termijn al meegenomen in de reparatiebehoefte van de wegen.

6.2 Toekomstbestendig waterbeheer

'Leven met water' is een thema dat ons raakt. Door de toename van versteende gebieden (woonwijken, parkeer- en bedrijventerreinen) en de toename van extreme buien ontstaat toenemende maatschappelijke en financiële schade. De extremen manifesteren zich ook in de vorm van lange droge, hete periodes. Op beide is onze stad niet ingericht. Het is noodzakelijk dat de gemeente een strategie ontwikkelt hoe zij hier mee omgaat en hoe de verwachte schade beperkt kan worden. Een goede samenwerking met het waterschap is hierin onontbeerlijk. Er moet een plan komen waarin de gemeente en het waterschap het watersysteem als 1 systeem beschouwt, los van de verschillende verantwoordelijkheden. In dit plan komen de benodigde maatregelen te staan en wie daar voor aan de lat staat. Het waterschap kan meer binnenstedelijk investeren dan ze tot nu toe doet, immers het merendeel van haar inkomsten komt uit de bebouwde omgeving. Vervolgens kan met dit plan de samenwerking worden gezocht met de provincie, het deltaprogramma en andere waterprogramma's, om de noodzakelijke financiering van de projecten rond te krijgen.

- Er komt de komende raadsperiode een klimaatadaptatieplan dat samen met samen met het waterschap en de corporaties is ontwikkeld.
- Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne in samenwerking met de tuincentra etc. (Als uitwerking van de motie operatie Steenbreek)
- Er wordt zoveel mogelijk ingezet op een aparte afvoer van regenwater.
- De komende raadsperiode zetten we in op de aanpak van achterstallig rioolonderhoud.
- De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken en geeft zelf het goede voorbeeld. Daarmee werken we in Tiel aan meerdere doelstellingen tegelijk: waterberging, verkoeling, biodiversiteit en zonnepanelen leveren meer rendement.

Hoofdstuk 7: onderwijs

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. De ChristenUnie is voor de vrijheid van onderwijs. Ouders moeten, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen, kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen. De gemeente moet de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteren.

Al het onderwijs is bijzonder. De scholen in Tiel zijn niet van de gemeente, maar van de samenleving. De gemeente en het onderwijs delen wel de maatschappelijke opdracht om kinderen en jongeren zich optimaal te laten ontwikkelen. In Tiel biedt het onderwijs gelijke kansen voor alle leerlingen, onafhankelijk van de wijk waarin een school staat of van de financiële situatie van ouders.

De onderwijsbesturen zijn verantwoordelijk voor Passend Onderwijs. Het is heel belangrijk dat Passend Onderwijs, preventie en jeugdhulp goed op elkaar afgestemd worden en dat gezamenlijk datgene georganiseerd wordt wat voor die bepaalde school nodig is. Zo wordt de professionaliteit van scholen en samenwerkingsverbanden benut. Denk aan het integraal indiceren.

- Voor het versterken van preventie en vroegsignalering werkt de gemeente zoveel mogelijk faciliterend samen met professionals in het onderwijs en in de vroeg- en voorschoolse voorzieningen.
- Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie Tiel blijft zich inzetten voor het voortbestaan van kleine scholen binnen de dorpskernen.

De toenemende trend om onderwijsinstellingen en kinderopvang samen te voegen tot Integrale Kindcentra (IKC's) biedt aan de ene kant kansen om kinderen vanaf heel jong een doorlopende leerlijn aan te bieden. Tegelijk mag lokale of regionale samenwerking geen inbreuk vormen op de autonomie van besturen en de identiteit van scholen. Vrijheid van onderwijs vraagt een terughoudende overheid. Samenwerking is goed, samenwerking afdwingen niet. Het IKC in buurt 7 van Passewaaij is hier een voorbeeld van.

Daarnaast wil de ChristenUnie dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt meer samenwerken. Dat kan door actief de samenwerking te zoeken, maar bijvoorbeeld ook door dat de gemeente in haar aanbesteding aan plaatselijke aannemers de eis stelt dat stageplekken worden mogelijk gemaakt.

T: In de regio rivierenland is geen HBO instelling. In de komende periode willen we onderzoeken welke HBO-opleiding aansluit bij de wensen van onze regio en samen met bestaande instellingen wellicht een dependance inrichten. Het ziekenhuis heeft al aangegeven een HBO-opleiding in onze regio te missen. Daarnaast zijn er andere sectoren die kansrijk kunnen zijn.

- In Tiel wordt verschillende niveaus van onderwijs aangeboden. Er ontbreekt een HBO instelling die onderwijs aanbiedt in de regio Rivierenland. Samenwerking met de Hogeschool Arnhem Nijmegen en/of Universiteit Wageningen zou mooi zijn.
- Kinderen en jongeren moeten naar school. De gemeente zet daarom maximaal in op het voorkomen van schooluitval. Zoveel mogelijk jongeren, ten minste 99%, in Tiel halen hun startkwalificatie.

- Niet alle inwoners van onze gemeente kunnen (goed) lezen. Aandacht voor deze inwoners met laaggeletterdheid voorkomt dat deze mensen buiten de maatschappij vallen.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven in gemeente Tiel. Hierbij vooral aandacht voor arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo-opleidingen.
- In Tiel krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving.
- De extra begeleiding vanuit het wijkteam in samenwerking met het onderwijs voor overbelaste jongeren die door een complexe thuissituatie niet of weinig naar school gaan ondersteunt de ChristenUnie van harte.
- De ChristenUnie wil dat er bij huisvesting van onderwijs aandacht is voor duurzaamheid en een goed binnenklimaat.

Hoofdstuk 8: Betrouwbare overheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal. Een samenleving die niet het werk is van de overheid maar van mensen en maatschappelijke verbanden samen. De gemeente heeft dus een bescheiden rol en heeft vooral als taak de kracht in de samenleving te versterken en staat daarom naast mensen. Om te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid maar ook om mee te denken, te stimuleren en te ondersteunen waar dat nodig is. Dit vraagt om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. En voor kwetsbare mensen die het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, biedt de overheid een vangnet.

- Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid op een aantal belangrijke terreinen ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

8.1 Vertrouwen

Het vertrouwen in de politiek en in de overheid staat onder druk. De ChristenUnie ziet dat en neemt dat serieus. Wij zijn ervan overtuigd dat goed bestuur en sterk moreel en integer leiderschap de basis vormen voor een bloeiende samenleving. Net zo belangrijk is een samenleving die zich realiseert dat een overheid niet alles kan oplossen en zelf ook verantwoordelijkheid neemt.

De ChristenUnie zet in haar werk in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die o.a. zijn vastgelegd in het programma. Als partij willen we betrouwbaar en constructief bekend staan in Tiel.

De ChristenUnie wil bijdragen aan het herstel van vertrouwen door:

- Open, herkenbaar en betrokken aanwezig te zijn in Tiel
- In te zetten op goede relaties met burgers en tussen openbaar bestuur en burgers.
- Eerlijk te zijn en geen beloftes te doen die niet zijn na te komen.
- Er voor te zorgen dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden.
- Te streven naar een coalitieakkoord op hoofdlijnen zodat er voor alle partijen ruimte is voor invloed op beleid.
- De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente hoge prioriteit te geven.
- Het onderwerp integriteit conitinu aandacht te geven:
- Raad en college volgen elke twee jaar een training over integriteit zodat dilemma's regelmatig besproken worden.
- De burgemeester is hoeder van de integriteit en daarmee ook vertrouwenspersoon voor raad en college. De burgemeester stelt een tweede vertrouwenspersoon aan, waarbij ervoor wordt gezorgd dat er altijd een man en een vrouw vertrouwenspersoon zijn.

8.2 De gemeente, dat zijn we samen

De ChristenUnie wil dat inwoners zoveel mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken.

De gemeente moet op haar beurt dan wel open staan voor initiatieven van inwoners, maar ook voor initiatieven van instellingen, bedrijven en kerken. Vooral als die het algemeen belang op het oog hebben. Hierbij past een overheid die meedenkt, participeert, drempels verlaagt en faciliteert. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren in bijv. coöperaties en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Meer verantwoordelijkheid van inwoners vraagt om minder regels van de gemeente, om minder administratieve lasten en bureaucratie. Kortom, om een college en raad die durven los te laten.

De ChristenUnie wil inzetten op het meedenken van inwoners, platforms en comités voorafgaande aan beleidsvorming in de raad. Burgerinitiatieven willen we ruimhartig verwelkomen en participatie stellen we op prijs. Wel letten we erop dat de gemeenteraad vanaf het begin heel duidelijk is over de ruimte die er is voor burgerparticipatie. Dat steekt nauw. Aan de ene kant niet pas het gesprek aangaan als keuzes al gemaakt zijn maar ook geen ongecontroleerde burgerparticipatie.

Inwonerpeilingen, experimenten met nieuwe vormen van vertegenwoordiging en andere manieren om inwoners te betrekken bij de besluitvorming moeten aanvullend zijn op het mandaat dat via de verkiezingen door de inwoners is gegeven. Juist bij belangentegenstellingen is het de gemeenteraad, die als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk. Raadgevende referenda zijn geen oplossing bij complexe politieke vraagstukken. Het feit dat de uitslag niet bindend is, levert verwarring en ontevredenheid op. En bovendien: raadsleden zijn gekozen om zorgvuldig alle belangen af te wegen en weloverwogen besluiten te nemen. Laat hen het werk doen waar ze mandaat voor gekregen hebben.

Overheid en inwoner

De gemeente heeft een aantal belangrijke kerntaken, zoals veiligheid, (jeugd-)zorg, maatschappelijke ondersteuning, ruimtelijke ordening en duurzaamheid. Zelfs bij die taken waar zij een primaire verantwoordelijkheid heeft, zoekt zij steeds zoveel mogelijk samenwerking met de samenleving (inwoners, bedrijven, organisaties, kerken, scholen enzovoort).

Dorpen als lokale gemeenschap

De ChristenUnie waardeert dorpen ('kernen'), wijken en buurten als lokale gemeenschap en hecht aan het eigene en de vitaliteit van de lokale gemeenschap. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken.

Voor een betrokken dorpenbeleid kiest de ChristenUnie voor het inzetten van dorpsambassadeurs. Dit zijn mensen die met beide benen in de dorpsamenleving staan (zichtbaar door bestuurswerk in een vereniging of dorpsraad) en een makkelijke toegang krijgen tot ambtenaren, raadsleden en wethouders.

Verenigingen/coöperaties zoals dorpsbelangen worden gefaciliteerd om hun belangenvertegenwoordigende rol te kunnen vervullen. Voorwaarde is, dat er een duidelijk draagvlak voor de vereniging in de kern moet worden aangetoond. Voor een degelijk kernenbeleid is het noodzakelijk beleidsvrijheid te geven om kleine projecten slagvaardig te kunnen aanpakken. Het dorpsbudget kan daarvoor worden gebruikt.

Raadsleden en/of wethouders hebben regelmatig een vrij toegankelijk inlooppuur in het dorpshuis of andere centrale plek in de kern.

Wat geldt voor de dorpen geldt ook voor de wijken met wijkambassadeurs, een wijkgebouw en wijkbudget.

- Ruimte voor inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijv. in coöperaties) op het gebied van duurzaamheid, energie, zorg, lokale economie of wijkbeheer.
- Indiërs van burgerinitiatieven worden niet van het kastje naar de muur gestuurd. De gemeentelijke organisatie hanteert hiervoor een eenvoudig systeem/loket.
- Meer vertrouwen, minder regels: Elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden.
- Wijken krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de wijk en zo mogelijk ook eigen budgetten.
- Geen raadgevende referenda maar wel vroegtijdig open en eerlijk burgers betrekken bij beleidskeuzes en/of grote ontwikkelingen.
- Heldere procesafspraken bij burgerparticipatie.
- De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands. (taalniveau B1)

Gemeentelijke samenwerking

Samenwerking van gemeenten moet 'van onderop' plaatsvinden. Hiermee wordt bedoeld dat de gemeenteraden van de individuele gemeenten hiertoe besluiten. Zij vormen de onderste en daarmee de verantwoordelijke bestuurslaag.

Uitgangspunt voor de ChristenUnie is, dat de kwaliteit van de gemeentelijke organisatie (ook wel bestuurskracht genoemd) voldoende moet zijn en blijven. Als deze bestuurskracht tekortschiet, is de gemeenteraad de eerstverantwoordelijke om te gaan zoeken naar versterking van deze bestuurskracht. De ChristenUnie kiest daarbij niet op voorhand voor fusie of samenwerken.

De ChristenUnie wil minder bestuurlijke drukte. Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (GR) vragen een kritische houding. De ChristenUnie is niet per definitie tegen gemeenschappelijke regelingen, maar die dienen op z'n minst de mogelijkheid in zich te hebben dat de individuele gemeente eigen beleid kan blijven formuleren. Ook is belangrijk dat de raad zicht en controle houdt op besluiten die een GR neemt.

- Keuzes voor schaalvergroting (samenwerking met andere gemeenten in allerlei gradaties) worden gemaakt op basis van inhoud, kwaliteit, draagvlak en herkenbaarheid.
- De ChristenUnie steunt (het wettelijk mogelijk maken van) initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken.
- De raad maakt afspraken over hoe GR-en vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd.

8.3 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Structurele uitgaven, zoals voor wegen en onderwijshuisvesting, moeten kunnen worden betaald uit vaste inkomsten. Alle burgers betalen mee, hetzij via de afdracht van de rijksoverheid, hetzij via de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (ozb). Uiteraard is er voor mensen met weinig financiële draagkracht, maatwerk mogelijk.

- De gemeente probeert de uitgaven en inkomsten op elkaar af te stemmen. Deze aandacht voor het kasritme voorkomt onnodig lenen.

In de afgelopen periode is het takenpakket van de gemeenten flink uitgebreid. Hierbij zijn de financiële risico's toegenomen. De mogelijkheden deze op te vangen zijn gericht op efficiëntievergroting door integraal de taken die de gemeente heeft op sociaal gebied, in de

openbare ruimte en op het terrein van veiligheid in te vullen. Daarmee is de noodzaak versterkt om alle risico's beter in beeld te brengen en te beheersen. Toekomstige generaties mogen niet worden opgezadeld met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers.

Politiek is kiezen

- Het begint allemaal met het inzichtelijk maken in de begroting en jaarrekening welke prestaties voor de beschikbare financiën worden uitgevoerd en zijn gerealiseerd. Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. Bij bezuinigingen moeten de posten die te maken hebben met de nood van individuele burgers, zorg, veiligheid, beheer en onderhoud van bestaande voorzieningen worden ontzien.
- De nieuwe voorschriften voor begroting en jaarrekening zijn gericht op transparantie en betere vergelijkbaarheid met andere gemeenten.
- De gemeente koopt duurzaam en circulair in. Keuzes en resultaten zijn meetbaar.
- De gemeente als ambtelijke organisatie moet blijven werken aan doelgerichtheid en efficiëntie. Rekenkameronderzoeken kunnen daarbij behulpzaam zijn, mits ze gericht worden ingezet en geen (politiek) doel op zich worden.

- De ChristenUnie is voor experimenten met burgerbegrotingen waarbij het budgetrecht van de raad overeind blijft.
- De lokale lastendruk stijgt in principe niet meer dan de inflatiecorrectie.
- De dienstverlening van de gemeente (o.a. leges) zijn zover mogelijk kostendekkend. Bij inkoopbeleid zijn in Tiel duurzame criteria een harde eis. (fair trade, social return on investment en maatschappelijk verantwoord ondernemen en door het mogelijk te maken dat (zorg)inkooporganisaties cao-lonen kunnen volgen.)
- Bezuinigen door kritisch te zijn op:
 - Bekostigen van 'prestigeprojecten'
 - Subsidiëren van organisaties en activiteiten die ook met privaat geld kunnen worden bekostigd
 - De inhuur van externe projectmanagers, adviesbureaus e.d.

8.4 Privacy

Bescherming van persoonsgegevens

Voor een goede vervulling van de toegenomen wettelijke taken en verplichtingen heeft de gemeente de beschikking over veel gevoelige persoonsgegevens. Het koppelen van gegevens is nodig om snel de juiste zorg te kunnen leveren. Onduidelijke privacyregels leiden ertoe dat zorgverleners de veilige kant kiezen en daarmee goede hulpverlening in de weg staan. Voor het vertrouwen in de overheid is het tegelijk van het grootste belang dat zorgvuldig met deze gegevens wordt omgegaan. Burgers hebben daar recht op: het recht op bescherming van persoonsgegevens is een grondrecht en moeten daarom goed geïnformeerd zijn over wat er met hun gegevens gebeurt.

De belangrijkste regels voor de omgang met persoonsgegevens zijn neergelegd in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en verder uitgewerkt in o.a. de Wmo en de Jeugdwet. Vanaf 25 mei 2018 geldt in alle EU-lidstaten één privacywet: de AVG. Deze wet legt de gemeente de verplichting op om aantoonbaar alles in orde te hebben voor wat betreft de bescherming van persoonsgegevens.

- Elke medewerker van de gemeente die gevoelige persoonsgegevens verwerkt volgt een (op de taak toegesneden) privacytraining of heeft een dergelijke training gevolgd.
- Medewerkers in het sociaal domein ontvangen daarnaast werkinstructies om een zorgvuldige omgang met gevoelige persoonsgegevens te waarborgen.

- Medewerkers in het sociaal domein wijzen cliënten zowel schriftelijk als mondeling op hun rechten op het gebied van privacy.
- Het vergroten van het privacybewustzijn in de gemeentelijke organisatie moet een belangrijk onderdeel uitmaken van de werkzaamheden van de privacy officer en/of de Functionaris voor Gegevensbescherming.
- De gemeente stelt heldere privacystatements op.
- Niet de angst voor boetes, maar een intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens moet de basis vormen voor het voldoen aan privacywetgeving.

aardgas.....	11, 12
Accommodaties.....	24
afval.....	12, 23
afvalscheiding.....	12
agrarisches.....	34
arbeidsmarkt.....	28, 29, 32, 37
arbeidsmigranten.....	8
armoede.....	21, 22, 23, 28
auto.....	11, 26
bed, bad en brood.....	19
bedrijventerreinen.....	33, 36
beschermd wonen.....	14, 16
beschutte werkplek.....	28
betaald parkeren.....	26
Betrouwbare overheid.....	39
bezuinigingen.....	14, 42
Bibliotheek.....	23
Bibob.....	10
Boeren.....	34, 35
buitengebied.....	34
Burgerinitiatieven.....	40
Buurtbatterijen.....	11
chronisch zieken.....	22
circulaire economie.....	10, 32
coffeeshops.....	8
cultuur.....	19, 20, 23, 24
Cultuur.....	23
dak.....	18, 21
dakloos.....	22
detailhandel.....	34
DOORstart.....	7, 8
dorpen.....	31, 40
drank.....	8, 23
Drank.....	9
Drugs.....	8
echtscheiding.....	20
economie. 2, 10, 26, 30, 32, 33, 34, 40, 41	
Eenzaamheid.....	17
eigen bijdrage.....	15
energieneutraal.....	12
energietransitie.....	10, 11, 31, 32
fiets.....	24, 26, 32
fietsagenda.....	26
fietspaden.....	Zie fiets
Financiën.....	41
gemeenschappelijke regelingen.....	Zie GR
gezin.....	2, 12, 14, 18, 19, 20, 21, 23
Gezondheid.....	14
GGD.....	14, 18
GGZ.....	16
gokken.....	8, 18
GR.....	41
HBO.....	37
huis.....	7, 8, 12, 18, 19, 29, 33
IKC.....	37
inclusieagenda.....	17
informele zorg.....	16
inkoopbeleid.....	12, 42
integraal veiligheidsbeleid.....	7
integriteit.....	39
jeugd.....	8, 14, 19, 40
jeugdhulp.....	15, 20, 21, 37
jeugdzorg.....	20, 21
JOGG.....	15
kasritme.....	41
Kerken.....	23
keukentafelgesprek.....	15, 17
kinderen. 2, 14, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 37	
klimaat.....	36
koopzondag.....	34
laaggeletterdheid.....	16, 23, 38
leerlingenvervoer.....	26
mantelzorger.....	15, 16
materialenpaspoort.....	12, 30
mensen2, 7, 12, 14, 16, 17, 18, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 33, 34, 38, 39, 40, 41	
Mensenhandel.....	9
minima.....	22, 24
minimabeleid.....	15
mishandeling.....	21
MKB.....	33
Mobiliteit.....	26
monument.....	23
musea.....	23
muziek.....	23
Natuur.....	32
Omgevingswet.....	31, 32
ondernemers.....	31, 33, 34
onderwijs8, 16, 19, 20, 21, 23, 25, 28, 37, 38	
ontsluitingweg.....	29
openbaar vervoer.....	11, 17, 26, 33
openbaarheid.....	39
openbare ruimte.....	12, 17, 31, 32, 33, 42
Ouderen.....	17, 30
ouders.....	2, 7, 9, 18, 19, 20, 21, 24, 37
parkeerbonds.....	26
Participatie.....	10, 11
participeren.....	11, 14, 19, 28
Passend Onderwijs.....	37
pgb.....	15
preventie.....	3, 9, 14, 15, 18, 20, 21, 37
privacy.....	42
prostitutie.....	8, 9, 18
Prostitutie.....	9, 18

Raadgevende referenda.....	40	Veiligheidshuis.....	8
Radicalisering.....	9, 10	veiligheidsregio.....	7
recreatie.....	24, 34	verkeerslessen.....	27
regenwater.....	36	verward.....	16
regio rivierenland.....	37	vluchtelingen.....	2, 16, 18, 24, 28
Rekenkamer.....	42	vrijwilligers.....	16, 19, 28, 29
rondweg Passewaaij.....	29	wachttijd.....	22
schuldhulpverlening.....	15, 22	warmte koudeopslag.....	11
short stay.....	29	waterschap.....	36
sloopbank.....	34	werklozen.....	28
sport.....	14, 23, 24, 25	wiet.....	8
sporten.....	17, 21	wijkagent.....	7, 8
Stadsbus.....	26	wijkteam.....	17, 21, 22, 38
Stadslandbouw.....	12	WKO.....	11
Steenbreek.....	36	Wmo.....	14, 15, 21, 42
straatverlichting.....	12	Woning.....	17, 30
tegenprestatie.....	28	woningbeleid.....	29
topsport.....	24	woningcorporatie 7, 12, 17, 21, 22, 29, 30,	
tuinders.....	34	31	
vandalisme.....	8	Zohra.....	7, 8
vandalismemeter'.....	8	zonnepanelen.....	11, 36
veilig.....	7, 17, 18, 21, 23	zwembad.....	24
Veilig Thuis.....	21	ZZP.....	33
Veiliger Wijkteams.....	8		